

Självständigt arbete 15 hp
Speciallärarexamen, inriktning utvecklingsstörning,
avancerad nivå
HT 2019

Vi skulle inte klara oss utan dom

Elevassistenter som utförare av
undervisning i grundsärskolan

Ania Christensson Nordlöf och Torbjörn Mattisson

Fakulteten för lärarutbildning

Författare

Torbjörn Mattisson och Ania Nordlöf

Titel

Vi skulle inte klara oss utan dom
Elevassistenter som utförare av undervisning i grundsärskolan

Handledare

Lotta Anderson

Bedömande lärare

Daniel Östlund

Examinator

Carin Roos

Sammanfattning

Studien har som syfte att undersöka vilka förutsättningar elevassistenter har att utföra undervisning.

Frågeställningarna är:

- Vilka arbetsuppgifter ingår i elevassistentens uppdrag?
- Vilken utbildning och kompetens behövs för att elevassistenter ska kunna utföra sitt uppdrag?
- Hur uppfattar elevassistenter, speciallärare och rektorer vem som ansvarar för att elevassistenter får kompetensutveckling?

Studien är gjord på fyra skolor i tre olika kommuner. Som metod har intervjuer använts. 22 respondenter har intervjuats; 10 elevassistenter, 8 lärare och 4 rektorer. Innan intervjustudien gjordes en förstudie med hjälp av en enkätundersökning där 15 elevassistenter deltog. I studien ingår även granskning av två uppdragsbeskrivningar. Studiens teoretiska utgångspunkter är professionsteori och organisationsteori i scientific management. Vi har även utgått från KASAM. Studien ger en översikt av tidigare forskning som visar på att elevassistenter ska fungera som stöd till elever eller som assistent till läraren i form av att bidra till den pedagogiska processen med allt vad det innebär. Forskningen visar även att elevassistenter och lärare har ingen eller lite tid att planera tillsammans. Detta kan försvåra samarbetet. Det framgår att elevassistenter många gånger inte är utbildade för sitt uppdrag. Resultatet bekräftar tidigare forskning. Resultatet visar att elevassistenterna ser som sin främsta uppgift att stödja och stötta eleverna i deras skoldag. Rektorer upplever att elevassistenter sällan efterfrågar eller kommer med förslag på kompetensutveckling som de önskar delta i. Elevassistenter upplever å andra sidan att det är rektors ansvar att erbjuda och ge elevassistenter möjligheter till kompetensutveckling. Elevassistenternas utbildning varierar. Rektorer menar att barnskötarutbildning är att föredra, men att det i vissa fall fungerar med en vårdutbildning då verksamheten är i behov av mycket omsorgsverksamhet. Lärarna ser gärna att fler elevassistenter har pedagogisk kunskap. Elevassistenterna nämner själva att personlig lämplighet är viktigt för att arbeta som elevassistent, vilket styrks av rektorer.

Ämnesord

Elevassistent, grundsärskola, speciallärare, undervisning, utbildning,

Authors

Torbjörn Mattisson and Ania Nordlöf

Title

We wouldn't do without them

Teaching assistants as performers of teaching in special school for students with intellectual disability

Supervisor

Lotta Anderson

Assessing teacher

Daniel Östlund

Examiner

Carin Roos

Abstract

The study is done with the purpose of examining the conditions for teaching assistants to execute teaching. The research questions are:

- What do the teaching assistants' tasks consist of?
- What sort of training and skills do teaching assistants need to be accomplished at their assignments?
- How do teaching assistants, special needs teachers and headmasters perceive who is responsible for the training and/or development of skills of the teaching assistants?

The study was conducted at four schools in three different municipalities. As a method, interviews have been used. 22 respondents have been interviewed; 10 teaching assistants, 8 teachers and 4 headmasters. A pilot study was made before the main study. 15 teaching assistants participated in the pilot study. The study also includes a review of work descriptions. Two such documents have been reviewed. The theoretical starting points of the study are professional theory and the organizational theory of scientific management. KASAM is another theoretical starting point used in the study. The study provides an overview of previous research that shows that teaching assistants should support students and teachers by contribute to the educational process with all that it entails. The research also shows that teaching assistants and teachers have no or little time to plan their work together which can make cooperation more difficult. It is found that teaching assistants are not often trained for their assignment. The result of the study confirms previous research results. The result, in this study, shows that teaching assistants themselves mean that their main task is to support students in different ways throughout the day. Principals feel that teacher assistants seldom ask for training. Teaching assistants on the other hand means that principals are responsible for finding relevant training for teaching assistants. The education of teaching assistants varies. Principals believe that a secondary education with focus on child care and nursing is preferred, but that a health education sometimes is required. Teachers would like teaching

assistants to have more training in pedagogy. Teacher assistants themselves mention that personal suitability is important to work as a teacher assistant. Principals confirm this.

Keywords

Special education teacher, special school for students with intellectual disability, teacher assistant

Innehåll

Inledning.....	10
Bakgrund	11
Syfte.....	12
Frågeställningar	12
Studiens avgränsningar.....	12
Begrepp	12
Grundsärskola.....	13
Elevassistenten	13
Speciallärare	13
Undervisning och utbildning	14
Uppdragsbeskrivning.....	14
Tidigare forskning	15
Arbetsuppgifter.....	15
Utbildning och kompetens.....	15
Planering och utvärdering	17
Teoretiska perspektiv	18
Scientific management	18
Professionsteori	19
KASAM.....	20
Sammanfattning.....	21
Metod.....	22
Förstudie	22
Urval.....	22
Genomförande	22
Bearbetning	23

Huvudstudie.....	23
Urval.....	24
Genomförande.....	24
Bearbetning.....	25
Dokument urval och bearbetning.....	26
Tillförlitlighet.....	26
Etiska ställningstagande.....	27
Resultat.....	28
Resultat av förstudien.....	28
Resultat huvudstudien.....	29
Presentation av resultat från elevassistentintervjuerna.....	29
Elevassistentens huvudsakliga arbetsuppgift.....	29
Elevassistenter som utförare av undervisning.....	30
Uppdragsbeskrivning.....	30
Utbildning.....	31
Kompetens.....	32
Kompetensutveckling.....	33
Handledning.....	34
Planering.....	34
Utvärdering.....	34
Presentation av resultat från lärarintervjuerna.....	35
Elevassistentens huvudsakliga arbetsuppgift.....	35
Elevassistenter som utförare av undervisning.....	35
Utbildning.....	37
Kompetens.....	37
Feedback.....	38

Handledning	38
Planering.....	39
Utvärdering.....	39
Presentation av resultat från rektorsintervjuerna.....	40
Elevassistenters huvudsakliga arbetsuppgift	40
Elevassistenter som utförare av undervisning	40
Uppdragsbeskrivning.....	41
Utbildning.....	42
Kompetens.....	43
Kompetensutveckling	43
Planering och utvärdering	43
Granskning av dokument.....	44
Analys.....	45
Elevassistentens huvudsakliga arbetsuppgift	45
Elevassistenter som utförare av undervisning	45
Uppdragsbeskrivning.....	46
Utbildning och kompetens.....	46
Kompetensutveckling	47
Planering och utvärdering	48
Slutsatser	49
Diskussion	50
Resultatdiskussion	50
Arbetsuppgifter.....	50
Kompetensutveckling.....	52
Utbildning och kompetens.....	53
Planering.....	55

Teori -och Metoddiskussion kring huvudstudien	55
Metoddiskussion kring förstudien	57
Specialpedagogiska implikationer.....	57
Fortsatt forskning	58
Slutord	59
Referenser.....	60
Bilagor	63

Förord

Som snart färdiga speciallärare med inriktning utvecklingsstörning har vi nått fram till examensarbetet. Vi var snabbt eniga om att vi skulle skriva tillsammans och att studien skulle utgå från elevassistentens yrkesroll och deras förutsättningar att utföra undervisning på grundsärskolan. Att få chans att skriva detta examensarbetet har bidragit till mer än vi kunde hoppas på. Att få möjlighet att träffa så många människor som varit intresserade av att delge sina erfarenheter och kunskaper kring vårt problemområde har varit väldigt givande. Då vi arbetar på samma arbetsplats har vi haft möjlighet att prata ihop oss under hela skrivprocessen vilket vi upplever som en stor tillgång. Vi har under denna tiden kompletterat varandra och varit lika delaktiga i rapportens utveckling. Vi har använt Google drive när vi skrivit alla avsnitt i studien och har på så sätt kunnat skriva i samma dokument. I intervjuerna har vi samarbetat även om en av oss har lett intervjumomentet. Studiens titel är ett citat hämtat från en intervju med en av rektorerna.

Vi vill passa på att tacka alla respondenter som deltagit i förstudien och huvudstudien för att de tagit sig tid att besvara de frågor som legat som grund för denna rapport. Utan deras kunskap och erfarenhet hade denna rapport aldrig blivit till. Ett stort tack även till vår underbara handledare Lotta Anderson som funnits med som stöd under hela skrivprocessen.

Slutligen vill vi tacka oss själva för ett bra fungerande samarbete där vi tillsammans kämpat för att nå mållinjen.

Tack

Ania Christensson Nordlöf

Torbjörn Mattsson

Inledning

Vi har båda arbetat i en grundsärskola med elever med autism och utvecklingsstörning i många år. Under åren har vi mött ett stort antal elever med olika förutsättningar och behov. Miljön i grundsärskolan måste oftast anpassas så eleverna klarar av sin skolgång. Efter lång tid i verksamheten och under tiden vi studerat till speciallärare med inriktning utvecklingsstörning har vi insett att det krävs mycket kompetens för att skapa förutsättningar kring elevernas lärmiljöer och kunskapsutveckling. Under studietiden på högskolan Kristianstad har vi i olika sammanhang och konstellationer diskuterat elevassistenter som utförare av undervisning. I grundsärskolan inriktning ämnesområden finns det ofta en till två elevassistenter för varje elev. Det har framkommit under diskussioner med kurskamrater att i många grundsärskolor med inriktning ämnesområden får lärare minimalt med undervisningstid för varje elev jämfört med lärare på grundsärskolan. Detta bekräftas i Östlunds (2012) studie. Från och med 30 juni 2021 (Skolverket, 2019) ska det finnas utbildade speciallärare med inriktning utvecklingsstörning som ska ansvara för undervisningen för eleverna som har sin skolgång i grundsärskolan. Detta innebär att lärare i sarskolan ska ha grundläggande lärar- eller förskollärarexamen plus speciallärarexamen (SFS 2011:186). Utifrån egna erfarenheter och genom diskussioner med våra kurskamrater på speciallärarutbildningen har vi konstaterat att elevassistenterna oftast har en barnskötarutbildning eller annan gymnasial utbildning. Många elevassistenter har ingen utbildning alls. Trots detta är det oftast elevassistenterna som är involverade och utförare av undervisning. Elevassistenters yrkesroll benämns på olika sätt, det kan vara resurs, assistent, klassresurs m. m. Oftast är uppgifterna uppdelade och beroende på vilken klass, lärare och elever som elevassistenten arbetar med. Att finnas där som stöd under elevernas skoldag kan innebära många olika uppgifter. Det kan vara att förklara och hjälpa till med skoluppgifter, hantera frustration och utbrott, motivera eleven till att arbeta m.m. Oftast finns det olika förväntningar på elevassistenternas arbetsuppgifter. Alla lärare och rektorer har olika förväntningar. För att klara av sitt uppdrag som elevassistent måste det finnas adekvata förutsättningar påpekar (Lindberg, Eddib & Valsö, 2019). Av läroplanen framgår det att eleverna ska erbjudas goda lärmiljöer och att rektor ansvarar för att arbetsmiljön i skolan ska vara utformad så eleverna har tillgång till stöd för att kunna söka och utveckla kunskaper (Skolverket, 2011). Alla elever ska få en utbildning som gynnar

deras utveckling och lärande framgår av skollagen (SFS 2010:800). Vi ställer oss frågan om det är rimligt att förvänta sig att elevassistenter har tillräcklig kunskap som förutsätts för att undervisa de elever som har stora svårigheter och behöver särskilt stöd?

Bakgrund

Skollagen (SFS 2010:800) beskriver att de elever som på grund av en funktionsnedsättning inte når upp till grundskolans kursmål ska mottagas i grundsärskolan. Utbildningen inom skolformen grundsärskola ska skapa en individuell anpassad utbildning. Inom grundsärskolan finns en särskild inriktning som benämns som träningskola. Elever som får sin undervisning i denna inriktning har bedömts att inte kunna uppnå kursmålen för ämnen i grundsärskolan. Lindberg, Eddib och Valsö (2019) förklarar att elevassistentens funktion har tillkommit då lärarna på skolorna inte räcker till för att möta och ta hand om alla elever med olika behov. Som elevassistent finns det många olika sätt att arbeta. Ibland kan elevassistenten finnas där som stöd, detta stöd kan vara i form av att motivera, förklara skoluppgifterna, hantera utbrott m. m. Det förekommer ofta att elevassistenterna saknar en uppdragsbeskrivning där det framgår vad som ingår i elevassistentens uppdrag. Detta i sin tur bidrar till att det blir svårt för elevassistenten att veta vad som förväntas av dem. I skollagen (SFS 2010:800) står det att det är rektorn som ansvarar för att resurserna i skolan fördelas utifrån elevernas olika behov och förutsättningar. Det är endast de personer med relevant lärarlegitimation som har behörighet och ska ansvara och bedriva undervisning. Om elevassistenterna stöttar en eller flera elever under lektionstid bör elevassistenterna ha planeringstid tillsammans med läraren i klassen. Elevassistenten behöver veta vad, varför och vilket material som ska användas (Lindberg, Eddib & Valsö, 2019). Kinge (2000) beskriver att handledning bidrar till utveckling av personalens kompetens. Handledning kan både vara kopplat till att hitta strategier för att kunna arbeta vidare med en specifik elev eller bidra till en yrkesutveckling utan att förbinda sig till specifika problemområden eller elever. Kinge (2000) beskriver att det krävs utbildning för att utöva handledning. Vidare beskriver författaren att handledning ofta utövas i den specialpedagogiska verksamheten. Huvudmannen bär ansvaret att personal i skolan får möjlighet till kompetensutveckling (SFS 2010:800). Östlund (2017) skriver att i de nordiska länderna är informationen om elevassistenter som yrkesgrupp knapphändig och det går inte att få fram någon tillförlitlig statistik kring hur många som arbetar som elevassistenter i de olika nordiska länderna,

vad de har för utbildning, om de är män eller kvinnor, hur gamla de är, hur många år de varit inom yrket och inte minst hur villkoren för deras pedagogiska arbete ser ut. Den svenska forskningen om yrkesgruppen är ringa och dessvärre finns ytterst lite officiell statistik att tillgå om gruppen. Då elevassistenter har ett uppdrag som innefattar många olika arbetsuppgifter, inklusive undervisning, så känns det viktigt att undersöka om elevassistenter har förutsättningar för att utföra sitt uppdrag. Då det inte finns så mycket forskning inom området så hoppas vi kunna bidra med kunskap om hur vi underlättar elevassistentens uppdrag. Med utgångspunkt i ovanstående inledning och bakgrund kan nedanstående syfte och frågeställningar formuleras.

Syfte

Syftet är att studera elevassistenters förutsättningar att utföra undervisning i grundsärskolans ämnen och ämnesområden i tre kommuner.

Frågeställningar

- Vilka arbetsuppgifter ingår i elevassistentens uppdrag?
- Vilken utbildning och kompetens behövs för att elevassistenter ska kunna utföra sitt uppdrag?
- Hur uppfattar elevassistenter, speciallärare och rektorer vem som ansvarar för att elevassistenter får kompetensutveckling?

Studiens avgränsningar

Studien har avgränsats till fyra grundsärskolor där eleverna läser ämnen och ämnesområden. Grundsärskolorna fanns i tre kommuner. Respondenterna som intervjuats var elevassistenter, speciallärare, specialpedagoger, förskollärare och rektorer. I studien kommer professionerna speciallärare, specialpedagog och förskollärare att benämnas som lärare. Studien avser skoltid, ej fritidshemstid och de uppgifter som förekommer där.

Begrepp

Nedan beskrivs relevanta begrepp i studien. Begreppen är grundsärskola, elevassistent, speciallärare, undervisning och utbildning samt uppdragsbeskrivning.

Grundsärskola

Skollagen (SFS 2010:800) beskriver att grundsärskola finns för de elever som på grund av sin utvecklingsstörning inte klarar av att nå kunskapskraven i grundskolan. Beslut om vem som får mottagas i grundsärskolan sker utifrån en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och en social bedömning och i samråd med vårdnadshavarna 7 kap. 5§ i Skollagen (2010:800). Enligt 11 kap. 2 § i skollagen (2010:800) ska grundsärskolan skapa anpassad utbildning för elever med utvecklingsstörning. Undervisningen ska bidra till kunskap och värden samt utveckla elevernas förmågor att kunna tillägna sig dessa. I 11 kap. 3 § beskrivs att inom grundsärskolan finns det en inriktning som kallas för träningskola. I träningskolan går elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av ämnena. De elever som läser enligt träningskolans kursplan läser fem ämnesområden. Ämnesområdena är kommunikation, estetisk verksamhet, vardagsaktiviteter, motorik, och verklighetsuppfattning i stället för ämnen (Skollagen, 2010:800).

Elevassistenten

Elevassistenter kan även benämnas som resurs, assistent, klassresurs eller lärarassistent. Deras arbetsuppgifter är olika utifrån vilken klass och elev/elever som behöver stöttning. Arbetsuppgifter under elevassistentens arbetsdag kan bland annat vara att finnas där under rasten, läsa och förklara arbetsuppgifter, hantera utbrott, hjälpa till med tider och skolmaterial (Lindberg, Eddib & Valsö, 2019).

Speciallärare

Som speciallärare ska du förutom en avlagd grundlärarutbildning ha en speciallärarexamen. Speciallärarexamen finns i specialiseringarna matematikutveckling, språk-, skriv- och läsutveckling, synskada, dövhet eller hörselskada, grav språkstörning och utvecklingsstörning. Som speciallärare ska du utifrån din specialisering fungera som rådgivare och kvalificerad samtalspartner kring frågor som rör elevens lärande och kunskapsutveckling. Specialläraren ska även ha kompetens kring att utveckla och undanröja svårigheter och hinder i elevernas lärmiljö (SFS 2011:186). Speciallärare ska arbeta med att ge eleverna mer direkt stöd (Svärd & Florin, 2014).

Undervisning och utbildning

Undervisning innebär enligt tidigare skollagstiftning samma som pedagogisk verksamhet. Undervisning är ett snävare begrepp än utbildning. Läraren har det övergripande ansvaret för innehållet i undervisningen. Undervisningens innehåll ska bidra till utveckling och lärande för eleverna. Läraren behöver inte alltid närvara vid undervisningen, men har det övergripande ansvaret. Utbildning är ett större begrepp och innebär den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål (Johansson, 2019).

Uppdragsbeskrivning

En uppdragsbeskrivning är en skriftlig beskrivning över vad som ingår i yrkesrollen och innehåller förutsättningar så att elevassistenter ska kunna utföra sitt arbete (Lindberg, Eddib & Valsö, 2019).

Tidigare forskning

Tidigare forskning presenteras under samma teman som sedan förekommer i resultatet.

Arbetsuppgifter

Watson, Bayliss och Pratchett (2013) skriver i sin artikel att den allmänna uppfattningen om elevassistenter verkar vara att elevassistenter ska fungera som stöd till elever eller som assistent till läraren i form av att bidra till den pedagogiska processen med allt vad det innebär. Elevassistenten förväntas verka i skuggan av läraren och utföra samma roll men med sämre standard och förmåga och utan ansvar. En tolkning av detta är att elevassistenten är satt i en mindre kompetent roll än läraren. Det kräver att läraren måste övervaka och kontrollera elevassistentens arbete. Samtidigt förväntas elevassistenten främja goda arbetsrelationer med både lärare och elever. Symes och Humphrey (2011) skriver att lärare inte har fått utbildning om hur de bäst samarbetar med elevassistenter. Ett resultat av detta kan bli att elevassistenternas potential inte tas tillvara. För att öka effektiviteten är det viktigt att rektor, lärare och elevassistenter arbetar tillsammans för att elevassistenten ska respekteras och placeras där de gör mest nytta. Östlund (2012) tar upp i sin avhandling att elevassistenterna ofta genomförde undervisning i de fall där eleverna undervisades enskilt i form av en till en undervisning. Detta innebar att lärarna fick mindre antal undervisningssituationer per elev. Östlund beskriver att läraren fick undervisa eleven cirka två av åtta lektioner och elevassistenterna undervisade de andra sex undervisningstillfällen. Det framkommer även att som elevassistent och lärare är arbetsuppgifterna mer likvärdiga i de skolor som har ett större omsorgsperspektiv.

Utbildning och kompetens

Haycock och Smith (2011) skriver i sin artikel om idrottslärares uppfattning om sin arbetsrelation till elevassistenter. Resultaten visar att lärarna pratade väl om relationen när assistenterna bidrog på ett positivt sätt till elevernas utveckling. När elevassistenterna inte klarade att ge lärarna den information de behövde om elevernas behov eller inte besatt de kunskaper som krävdes så var lärarna ganska kritiska till sin relation med elevassistenterna. Anderson och Östlund (2019) kommer i sin studie fram till att lärarna anser att elevassistenterna har en låg utbildningsnivå, men är viktiga för verksamheten. I

samma studie nämns att oavsett elevassistenters utbildningsnivå så krävs det samarbete mellan speciallärare och elevassistenter i grundsärskolan. Symes och Humphrey (2011) kommer fram till att elevassistenterna själva menar att det behövs bättre utbildning för att arbeta i yrket. De menar även att utbildningen inte stämmer överens med vad de senare förväntas utföra i yrket. Butt (2018) kommer i sin artikel fram till att elevassistenter anställs utan krav på utbildning och att i princip ingen utbildning erbjuds på arbetsplatsen. Det framkom att varken elevassistenter, lärare eller rektor visste vad som krävdes för att arbeta som elevassistent. Det var önskvärt med en *Certificate III eller IV* (jämförbart med Barn – och Fritidsprogrammet ö.a), men ingen egentlig utbildning krävdes. I studien verkade personliga egenskaper väga tyngre än formell utbildning. Elevassistenterna själva tyckte att strategier för läs – och matematikinlärning var kunskaper som var värdefulla. Lärarna gjorde bedömningen att elevassistenterna behövde kunskap i *Behaviour Management* (beteendehantering ö.a). Watson et al. (2013) påstår att de har blivit mer och mer oroliga av föreställningen att de mest sårbara eleverna får stöd av de minst kvalificerade medarbetarna. Oftast har elevassistenter och lärare svårigheter att arbeta tillsammans då roller och ansvar för elevassistenter är tvetydiga. Många är inte heller utbildade för sin befattning och verkar ha svårt att få tillfredsställande utbildning för arbetsuppgifterna (Haycock & Smith, 2011). Anderson och Östlund (2019) kommer fram till att lärare anser att elevassistenter är viktiga i det dagliga arbetet, men anser även att de saknar utbildning och kompetens. Butt (2018) menar att elevassistenter mer och mer har fått en roll som innebär att ge instruktioner. Många gånger måste de också ta pedagogiska beslut som ligger utanför deras kunskapsområde. I Martin och Alborz (2014) studie så säger elevassistenter att de gärna vill ha handledning i klassrummet om hur de ska agera i olika situationer. Lärarna i samma studie tycker att det sällan finns tid för sådan handledning. Abbot, McConkey och Dobbins (2011) undersöker hur elevassistenter uppfattar sitt utbildningsbehov. De undersöker även hur lärare ser på elevassistenters nuvarande och kommande upplägg för utbildning. Undersökningen visade att de flesta elevassistenter var okvalificerade för arbetet när de anställdes och trots en detaljerad lista på utbildningsbehov så hade de flesta otillräckliga möjligheter att förvärva kunskaper som skulle komma eleverna till gagn. Abbot et al. (2011) uppmärksammar att det är viktigt att notera både elevernas komplexa behov av medicinsk såväl som pedagogisk hjälp och stöttning av elevassistenterna. Lärarna i undersökningen bedömde att elevassistenterna inte hade passande kompetens för uppdraget.

Elevassistenterna ville gärna ha mer utbildning i både diagnoser och metodik. Martin och Alborz (2014) kommer fram till att elevassistenter gärna önskar utbildning men att det inte finns mycket relevant utbildning att tillgå. Den utbildning som finns är heller inte anpassad för arbete i grundsärskolan.

Planering och utvärdering

Det finns ofta lite tid till förberedelser för lärare och elevassistenter. Anpassningar av uppgifter och aktiviteter görs ofta i stunden så det är svårt att formellt fastslå vilket bidrag elevassistenter har till utbildning av elever (Haycock och Smith, 2011). Symes och Humphrey (2011) hävdar att bristen på gemensam planeringstid mellan elevassistenter och lärare är oroande. Ju mer involverad elevassistenten är i planeringen av lektioner desto högre kvalitet kan de leverera till eleverna. I dagsläget kommer många elevassistenter till lektionerna utan att veta vad de ska göra. Bristen på förberedelse kan leda till en elevassistent som ger reaktiv, snarare än proaktiv stöttning och kan öka beroendet av elevassistenter. Det verkar som att, under vissa förhållanden, så uppfattas elevassistenter av lärare som att de bidrar med att förbättra elevers lärande. Speciellt när deras arbete är välorganiserat, planerat och övervakas kontinuerligt på ett ömsesidigt överenskommet sätt (Haycock & Smith, 2011). Speciallärare i Anderson och Östlunds (2019) studie menar att samarbetet med elevassistenter är en av de viktigaste faktorerna i grundsärskolan, men att samarbetet försvåras av bristen på planeringstid. Svårigheterna stärks av att elevassistenter arbetar på fritidshemmet på eftermiddagen. Planeringstiden varierar mellan 20 minuter i veckan till två timmar per vecka. 40 % av respondenterna i deras studie säger att de aldrig har gemensam planering. Anderson och Östlund (2019) påstår att bristen av planeringstid är ett hot mot både speciallärares och elevassistenters utveckling i sin profession. Martin och Alborz (2014) säger att tidsbrist är den största anledningen att information inte delas mellan lärare och elevassistenter. Information ges ofta på raster eller andra spontana tillfällen. Detta gällde även elevassistenter emellan.

Sammanfattningsvis framgår av den tidigare forskningen att elevassistenter ska fungera som stöd till elever eller som assistent till läraren i form av att bidra till den pedagogiska processen med allt vad det innebär. Elevassistenter och lärare har ingen eller lite tid att planera tillsammans. Detta kan försvåra samarbetet. Det framgår att elevassistenter många gånger inte är utbildade för sitt uppdrag.

Teoretiska perspektiv

I detta avsnitt presenteras delar av KASAM, organisationsteori och professionsteori, som är teoretiska utgångspunkter för att analysera studiens empiri.

Enligt Eriksson-Zetterqvist, Kalling & Styhre (2010) bidrar organisationsteori till större förståelse och förklaring till hur organisationer fungerar, förändras och hålls samman. Teorin kan gå djupare in på varje enskild individs roll i en organisation. Organisationsteorin är ansluten till de sociala, ekonomiska samt det kulturella förändringarna som samhället går igenom. Utifrån ett Scientific management perspektiv så upplevs det som om alla i organisationen är väl förtrogna med organisationens mål och att arbetsuppgifterna är återkommande (Eriksson-Zetterqvist et al., 2010). Organisationsteorin kommer att belysas i relation till skolans organisation där rektor ansvarar för verksamheten. Professionsteorin belyser hur olika professioner utmärker sig genom sin kunskap och hur professioner kan organiseras och samverka för att nå bästa resultat. Utifrån professionsteori kommer grundsärskolans professioner att belysas. KASAM utgår ifrån att alla individer behöver få en begriplighet, hanterbarhet och meningsfull tillvaro. Antonovsky (1987) beskriver att människan behöver känslan av sammanhang och en möjlighet att förstå sin tillvaro för att må bra och få en naturlig struktur. Utifrån KASAM kommer elevassistenternas arbetsuppgifter att åskådliggöras.

Scientific management

Fredrick Taylor (1911) utformade de grundläggande principerna kring Scientific management eller Taylorismen. Taylor (1911) påstod att människan är dum, snarare än slöa. Taylor ansåg att medarbetarna hade en tendens att låtsas arbeta. Därför var det viktigt att motarbeta detta genom att noggrant välja ut personal för de relevanta arbetsuppgifterna. Arbetsuppgifterna skulle utgå från vetenskapliga grunder och medarbetarna som utförde arbetsuppgifterna skulle vara utplacerade utifrån personens kunskap och kroppskraft. Medarbetarna skulle utföra det som förväntades och det som dom blev tillsagda av ledningen att göra (Wolvén, 2000). Ledningen var de som hade huvudansvaret av planeringen för organisationen. Ledningen var även de som såg över medarbetarnas kunskaper och kompetens, därefter placerades dom där medarbetarnas kompetens behövdes. Taylor menade att varje medarbetare skulle placeras där medarbetarnas kunskap kom till sin rätt. Ledningen hade i uppdrag att hitta sätt som

bidrog till att de anställda skulle samverka och nå målen i verksamheten (Wolvén, 2000). För arbetsgivaren handlade det inte om att det skulle ske snabbt, utan de hade ett långsiktigt tänkande. Taylor ansåg att ledningen och arbetarna var beroende av varandra för att kunna nå så långt som möjligt. Varje arbetare skulle kontinuerligt studeras för att se medarbetarnas lämplighet utifrån de specifika uppgifterna. Taylor trodde på att alla medarbetare kunde tränas till att bli bäst på någon specifik arbetsuppgift. Det var ledningens uppgift att utveckla medarbetarna tills de nådde så långt de bara kunde. Taylor förordade tre principer för arbetsorganisation:

- Standardisering av arbetsredskap och arbetsuppgifter
- Arbetsdelning mellan företagsledare och arbetare
- Rationellt urval av de skickligaste arbetarna (Wolvén, 2000).

Professionsteori

Fransson och Jonnergård (2009) beskriver olika innebörder av begreppet profession. Talcott Parsons (Fransson & Jonnergård, 2009) var funktionalisternas stora teoretiker, enligt honom var samhället uppbyggt av olika samhällsliga funktioner. Dessa funktioner utfördes av olika grupper som i sin tur blev specialister och på så sätt kunde utföra sina arbetsuppgifter mer effektivt. Professionerna utmärkte sig genom att de har en specifik kunskapsbas som ger professionens arbetsuppgifter en form av ensamrätt. Fransson och Jonnergård (2009) tar även upp att genom att förena praxis och vetenskapliga framgångar i kunskapsbasen kunde den personen som var professionell göra bedömningar. Dessa bedömningar kunde vara att ställa diagnoser eller att bedöma där det inte fanns några självklara lösningar. Relationen mellan de professionella och de som till exempel var klienter, patienter eller kunder var inte några problem då funktionalisterna ansåg att legitimation och etiska koder var en säkerhet för personen. Den etiska koden fanns inte för att säkra klientens säkerhet utan för att utmärka professionens gräns. Professioner innefattar vanligtvis personer med liknande utbildningsbakgrund. En mer vetenskaplig definition är att den innefattar vissa yrkesgrupper med speciella egenskaper som en akademisk utbildning som bygger på en vetenskaplig grund. På senare tid har fler yrkesgrupper börjat benämnas som professioner. Det är de traditionella professionerna som avses när professionsteorier kommer på tal. Traditionella professioner innebär till exempel läkare och jurister. Sjuksköterskor, lärare och socialarbetare benämndes förr

som semiprofessioner. Vidgningen av profession som begrepp förklaras av att utbildningarna har genomgått en akademisering. I dag ingår fler eftergymnasiala utbildningar inom ramen för högre utbildning. Allt fler läser och kommer i kontakt med högre utbildningar och status kring de traditionella professionerna blir lägre (Fransson & Jonnergård, 2009).

Andrew Abbott (1988) är en inflytelserik teoretiker som skriver om centralbegreppet jurisdiktion, vilket innebär yrkesgruppers specifika rättigheter att utträta vissa arbetsuppgifter. Gränsen mellan denna jurisdiktion kan variera i förhållande till professionerna. Olika jurisdiktioner bildar tillsammans ett system där deras sammansättning bestäms i form av konkurrens mellan professionerna. Professionernas utveckling sker när yrkesgruppen tar kontroll över yrkesområdet. Abott (1988) använder begreppet jurisdiktion till att beskriva hur professionerna organiseras.

I den funktionalistiska samhällsteorin bygger samhället på att olika samhällsliga funktioner utförs av olika grupper till förmån för kollektivet. Professioner karaktäriseras här av att de bygger på en specifik kunskapsbas som ger professionen monopol på uppgifter som ligger inom kunskapsområdet. Enligt Parsons (i Fransson och Jonnergård, 2009) var den professionelle altruistisk, kollegialt lojal och delade gärna med sig av sin kunskap. Teorin kan här hjälpa till att belysa betydelsen av arbetslag och skillnaden mellan professioner och hur de organiseras.

KASAM

Känsla av sammanhang eller KASAM skapades av Aron Antonovsky (1987). Teorin grundar sig på människans behov av att få en begriplighet, hanterbarhet och meningsfull tillvaro. Antonovsky hävdar att människan behöver känsla av sammanhang och en möjlighet att förstå sin tillvaro för att må bra och få en naturlig struktur. Antonovsky utgår från tre centrala komponenter; begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. Begripligheten handlar om hur människan upplever vad som sker. Begriplighet ger bättre förutsättningar att möta oförutsägbara händelser, då personen besitter en större förmåga att förstå vad som sker. Hanterbarhet rör individens upplevelse kring det som sker utifrån de resurser som finns till hands. Resurser kan utgå från individens egna förmågor eller andra individer som finns i närheten. Att ha en större känsla av hanterbarhet bidrar till att

individen inte känner sig som ett offer. Meningsfullhet handlar om upplevelsen till något som händer och om det är viktigt att lägga kraft på (Antonovsky, 1991).

Sammanfattning

För att knyta samman de tre olika teorierna följer nedan en sammanfattning.

Utifrån organisationsteorin, professionsteorin och KASAM belyser vi elevassistentens förutsättningar för att utföra sitt uppdrag. Teorierna tar upp att ledningen har huvudansvar för planering av organisationen och ska se över medarbetarnas kunskap och kompetens. Ledningen ansvarar även för medarbetarnas utveckling. En profession innefattar individer med liknande utbildningsbakgrund. Centralbegreppet jurisdiktion innebär yrkesgruppers specifika rättigheter att utträta vissa arbetsuppgifter. Människan behöver känsla av sammanhang och en möjlighet att förstå sin tillvaro för att må bra och få en naturlig struktur. En känsla av sammanhang innebär begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet. Dessa teorier hjälper oss att titta på skolans organisation, yrkesroller och begriplighet. Utifrån dessa teoretiska perspektiv analyseras sedan empirin som framkommit i studien.

Metod

Under följande kapitel kommer rapportens metod och tillvägagångssätt att beskrivas. Vi utgår från en kvalitativ forskningsstrategi. Empirin har samlats in utifrån en triangulering. Rapporten bygger på analys av dokument, intervjuer samt enkätundersökning. Olika professioner i grundsärskolan har bidragit med sina erfarenheter och kunskaper för att besvara studiens syfte och frågeställningar. Metoddelen inleds med förstudiens urval, genomförande och bearbetning. Därefter kommer huvudstudiens metodval, urval, genomförande och bearbetning. Efter detta presenteras urval och bearbetning av dokument. Under rubriken etik och tillförlitlighet ingår både förstudie och huvudstudie.

Förstudie

I förstudien ingår endast yrkesgruppen elevassistenter som respondenter. Syftet med förstudien var att få en bakgrund kring elevassistentens yrkesroll. Utifrån förstudiens empiri skapades frågor till huvudstudiens intervjuguide.

Urval

Urvalet till förstudien utgick från ett bekvämlighetsurval. Detta innebär att respondenterna som deltagit i förstudien har varit relevanta för de frågor som skulle besvaras. Respondenterna har även funnits tillgängliga för oss vilket Bryman (2011) menar är typiskt för ett bekvämlighetsurval. Respondenterna som deltog i förstudien arbetar på samma grundsärskola. Respondenterna i förstudien deltar inte i huvudstudien.

Genomförande

I forskningsprocessen beslutade vi oss för att genomföra en förstudie med hjälp av enkätverktyget mentimeter. Vi kontaktade ledningen på en grundsärskola och frågade om vi fick ställa några frågor till elevassistenterna på skolan. 25 elevassistenter på den aktuella grundsärskolan bjöds in via mail för att svara på 14 frågor kring elevassistenter som utförare av undervisning. Vi skickade ut en inbjudan på mail till alla elevassistenter på skolan. 15 elevassistenter deltog i undersökningen. Alla svarade inte på alla frågor. Enkätundersökningen genomfördes på respondenternas arbetsplats. Vid genomförandet satt samtliga respondenter i samma lokal och svarade på frågorna. Syftet med förstudien var att få en bakgrund till elevassistenters yrkesroll, samt deras erfarenheter kring att vara utförare av undervisning. Undersökningen hade både slutna och öppna frågor. Bryman

(2011) beskriver att slutna frågor innebär att intervjuaren ger respondenterna möjlighet att besvara frågorna utifrån begränsade svarsalternativ. Med öppna frågor kan respondenterna besvara frågorna utifrån egna ordval. Utifrån respondenternas svar kunde vi lättare formulera intervjufrågorna i intervjuguiden som användes i huvudstudien. Innan vi påbörjade mentimeterundersökningen presenterade vi kort vilka vi var och syftet med elevassistenternas deltagande. Vi gick även igenom de etiska grundläggande frågorna som gäller för forskning i Sverige. Dessa etiska principer gäller bland annat integritet, frivillighet, konfidentialitet och anonymitet (Bryman, 2011). Vi gick även igenom att deltagande i förstudien var anonymt och frivilligt, samt att materialet endast skulle användas till denna studie och det insamlade materialet kommer att förstöras så fort studien är färdig. Det tog cirka 20 minuter för elevassistenterna att besvara frågorna.

Bearbetning

Resultatet från förstudien granskades för att få en större helhetsbild. För att identifiera det väsentliga, och lättare kategorisera det insamlade materialet användes olika färger. Utifrån dessa färgmönster kunde vi lättare få fram en bakgrund och olika teman för att underlätta skrivandet av intervjufrågorna. Dessa teman blev arbetsuppgifter, planering och kompetens.

Huvudstudie

För att samla data till huvudstudien använde vi oss av semistrukturerade intervjuer vilket är en form av kvalitativ forskningsstrategi. Tonvikten i en kvalitativ studie bygger på ord istället för siffror vid insamling och analys av data (Bryman, 2011). Semistrukturerad intervju är en flexibel form av intervju vilket skapar en större frihet för respondenterna att utforma svaren på sitt eget sätt (Bryman, 2011). Under intervjuerna har en intervjuguide (bilaga 3) använts för att skapa en större flexibilitet för att kunna ställa frågorna i den ordningen som samtalet hamnade i. Bryman (2011) belyser att det går att ställa frågor som inte står i intervjuguiden, bara intervjuaren anknyter till något som respondenten sagt. Vi har varit lyhörda till respondenterna och varit flexibla kring om respondenterna ville intervjuas enskilt eller i grupp. Att använda sig av gruppintervju har varit tidsbesparande för oss då vi intervjuat många respondenter. Vi har själva varit försiktiga med att föreslå gruppintervjuer. Kvale (1997) beskriver att gruppintervjuer kan leda till spontana och känsloladdade uttalanden. Detta kan bidra till att intervjuarens

kontroll minskar över intervjusituationen och kan leda till en sämre datainsamling, samt svårigheter att analysera alla åsikter som korsar varandra, men kan också frambringa en livfull mellanmänsklig dynamik (Kvale, 1997).

Urval

Urvalet av respondenterna gjordes utifrån två perspektiv, bekvämlighetsurval samt snöbollsurval. Bryman (2011) beskriver att ett bekvämlighetsurval innebär att respondenterna som väljs finns tillgängliga för forskarna. Utifrån detta bekvämlighetsurval fick de respondenter som vi kontaktat välja ut och rekommendera ytterligare respondenter (snöbollsurval). Att använda sig av snöbollsurval innebär att nya respondenter kunde tillkomma tills vi upplevde antalet respondenter tillräckligt. Respondenter som deltar i denna studie är inte slumpmässigt utvalda, utan valdes utifrån studiens syfte och frågeställningar. Bryman (2011) belyser att snöbollsurval som tillvägagångssätt är en bra metod för att komma i kontakt med respondenter som är relevanta för forskningen.

Undersökningen utgår från fyra grundsärskolor i tre kommuner. Respondenterna i huvudstudien består av fyra skolledare, fem speciallärare, två specialpedagoger, en förskollärare och tio elevassistenter, det vill säga sammantaget 22 respondenter. I studien kommer professionerna speciallärare, förskolelärare och specialpedagoger att benämnas som lärare.

Genomförande

För att få fram empiri till studien skickade vi först ut ett missivbrev till tre rektorer som arbetade i tre olika grundsärskolor som fanns i tre olika kommuner. Två av rektorerna svarade ganska omgående och var positivt inställda till att hjälpa oss med undersökningen. Då den tredje skolledaren inte hörde av sig valde vi att kontakta ytterligare en skola. Denna skola var mycket positiv till att delta i studien. Efter ett tag fick vi även positivt besked från skola nummer tre. Vi bad rektorerna på respektive skola att vidarebefordra mejladresser till de speciallärare och elevassistenter som kunde vara intresserade av att ställa upp på intervjuer. Vi kontaktade därefter alla respondenter enskilt för att boka in tider som passade respondenterna. Sexton intervjuer genomfördes varav fem var gruppintervjuer och elva var enskilda intervjuer. Tre av studiens gruppintervjuer var med elevassistenter. Intervjuerna varade mellan 23–24 minuter. De

tre intervjuerna som genomfördes enskilt med elevassistenterna varade i 16–23 minuter. Två av lärarnas intervjuer genomfördes som gruppintervju, dessa intervjuerna varade i 21 och 27 minuter. De andra fyra intervjuerna med lärarna skedde individuellt och varade i 10–22 minuter. Alla intervjuer med skolledarna genomfördes enskilt. Intervjuerna varade mellan 17–35 minuter. Innan intervjuerna påbörjades samlades samtyckesblanketterna in (bilaga 2). De respondenter som inte skrivit under blanketten i förväg fick en ny av oss. Respondenterna blev sedan informerade om syftet med studien och att Vetenskapsrådets forskningsetiska principer kommer följas. Dessa fyra principer är samtyckeskravet, nyttjandekravet, konfidentialitetskravet samt informationskravet (Vetenskapsrådet, 2002). Respondenterna blev tillfrågade om intervjun fick spelas in, vilket alla respondenter gav sitt godkännande till. Under intervjuerna användes två diktafoner om tekniska missöden skulle uppstå. Vi valde att genomföra intervjuerna tillsammans. Det var dock två intervjuer som utfördes av endast en intervjuare. Under de övriga intervjuerna var det en som ledde intervjun medan den andre var uppmärksam kring om det var något som respondenten behövde vidareutveckla. Det var samma person som ledde samtliga intervjuer.

Bearbetning

Fyra av intervjuerna, varav en gruppintervju, transkriberades ordagrant. Respondenterna var en rektor, två lärare och två elevassistenter. Varje transkribering var 6–8 sidor i omfattning. Vi valde att dela upp transkriberingen av intervjuerna. När transkriberingen av skola ett var färdig gick vi tillsammans igenom intervjuerna för att hitta olika teman som var relevanta till studien. Vi använde oss av olika färger för att lättare kategorisera. När vi fått fram de väsentliga teman för studien valde vi att transkribera de andra intervjuerna i form av meningskoncentrerings, vilket innebar att vi utifrån respondenternas svar skrev ner det väsentliga i korta formuleringar. Detta menar Kvale och Brinkmann (2014) gör intervjuanalysen mer hanterlig. Bryman (2011) menar att vid tematisk analys läggs tyngd på vad som sägs och inte på hur det sägs. När alla intervjuerna transkriberats gick vi igenom empirin som framkommit för att hitta det som var mest betydelsefullt och relevant för studien och som sedan blev resultatet. Utifrån respondenternas svar har passande citat valts ut för att förtydliga det som framkom i intervjuerna.

Dokument urval och bearbetning

Under intervjun med rektorerna bad vi om att få ta del av elevassistentens uppdragsbeskrivning. Vi har tillsammans analyserat och identifierat det väsentliga utifrån studiens frågeställningar. För att få en större helhetsbild och lättare kunna kategorisera innehållet i dokumenten valde vi att använda olika färger. Utifrån detta färgmönster fick vi fram en del av resultatet. Två dokument har analyserats. Att använda en kvalitativ innehållsanalys anses vara det vanligaste tillvägagångssättet när det handlar om kvalitativ analys av dokument (Bryman, 2011).

Tillförlitlighet

Vi anser att den empirin som framkommit under intervjuerna har en hög trovärdighet då vi intervjuat 22 respondenter från fyra grundsärskolor i tre kommuner. Då respondenterna som intervjuades i studien innefattade tre olika yrkesgrupper upplever vi att studien har fått en stor inblick i elevassistentens förutsättningar att utföra undervisning. Flertalet av respondenterna som intervjuades har arbetat i grundsärskolan i många år. Empirin har samlats in utifrån en triangulering. Rapporten består av intervjuer, analys av dokument, samt enkätundersökning. Bryman (2011) skriver att triangulering innebär att man använder mer än en metod vilket bidrar till större tillförlitlighet till resultatet. Triangulering används även för att dubbelkontrollera resultat. Innan vi påbörjade intervjuerna gjorde vi en förstudie med hjälp av det webbaserade verktyget mentimeter. Förstudien gjordes för att få en bakgrund kring elevassistenter som arbetar på en grundsärskola. Respondenterna från förstudien ingår inte i huvudstudien. Att använda intervjuguiden under intervjuerna öka förutsättningarna att få fram syftet med studien (Bryman, 2011). I missivbrevet samt innan intervjun påbörjades framförde vi syftet med studien och att fokus var på elevassistentens roll. Alla respondenter gav tillåtelse till att två diktafoner användes under intervjuerna. Vi använde två diktafoner ifall en skulle sluta att fungera. Diktafonerna placerades ut i två olika vinklar för att vara säkra på att vi tydligt fick med vad respondenterna berättade. Genom att transkribera och bearbeta det inspelade materialet fick vi fram exakt vad och hur respondenterna svarat (Bryman, 2011). Vi valde att transkribera intervjuerna från skola ett ordagrant därefter valde vi att använda oss av meningskoncentrering där vi lyssnade och skrev ner det väsentliga. Att använda oss av meningskoncentrering har inte påverkat tillförlitligheten i vår studie då vi har varit noga med att skriva ner det som respondenterna förmedlat. Alla utom två intervjuer

genomförde vi tillsammans. Den ena av oss ledde intervjun medan den andra inriktade sig på om det framkom något som respondenten behövde utveckla som intervjuaren missade. Vi var väl förtrogna med intervjuguiden och rollerna bestämdes innan intervjun påbörjades för att vi skulle vara samstämda (Bryman, 2011).

Etiska ställningstagande

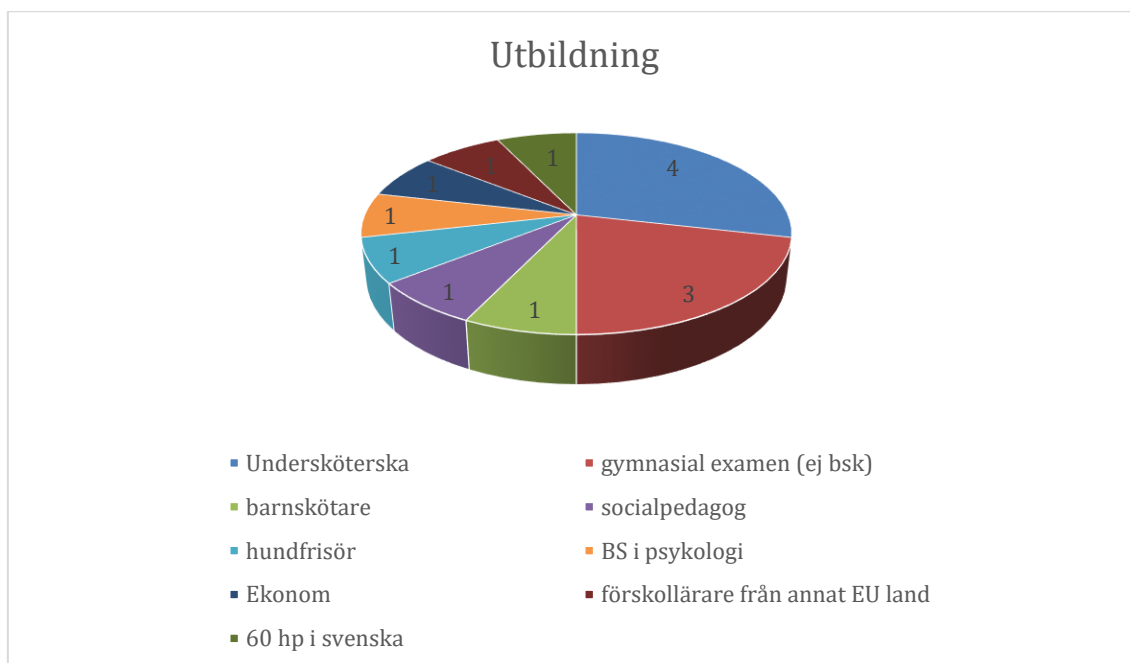
Innan vi påbörjade våra intervjuer mailade vi berörda respondenter ett missivbrev (se bilaga 1) där de fick ta del av studiens syfte samt information om Vetenskapsrådets forskningsetiska principer. Innan intervjuerna och enkätundersökningen gick vi återigen igenom de etiska principerna. Vetenskapsrådet (2002) utgår utifrån fyra grundläggande krav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet är de etiska principer som svensk forskning använder och följer. Respondenterna fick ta del av syftet med studien samt att deras deltagande är frivilligt och att de kan avbryta sitt deltagande när de så önskar (informationskravet). Respondenterna fick information om att de själv bestämmer över sitt deltagande (samtyckeskravet) (Vetenskapsrådet, 2002). För att förtydliga citaten i resultatdelen har respondenterna kodats med siffror då det enligt konfidentialitetskravet inte ska gå att identifiera respondenterna (Bryman, 2011). Uppgifter kring respondenterna förvarades så ingen obehörig kom åt dem (konfidentialitetskravet) (Vetenskapsrådet, 2002).

Resultat

Under resultatdelen kommer vi att redovisa den empiri som framkommit under intervjuerna och enkäterna. Resultatet av studien kommer att presenteras i två delar. Dels förstudien och dels huvudstudien. En del av resultatet kommer att redovisas i tabeller och diagram för att lättare kunna överskåda resultatet. Resultatdelen har kategoriserats under olika teman utifrån rapportens syfte och frågeställningar. Temana är arbetsuppgifter, utbildning och kompetens samt planering och utvärdering. Vi har valt att presentera varje yrkesroll för sig då vi anser att detta blir mer överskådligt. När professionen lärare nämns så inkluderar det speciallärare, specialpedagog och förskollärare. De yrkesroller som respondenterna har är följande: Speciallärare, specialpedagog, förskollärare, elevassistent och rektor. Respondenterna har kodats med siffror så att de lätt kan följas i resultatredovisningen.

Resultat av förstudien

Det framkom att elevassistenterna hade olika kompetenser med sig in i sin yrkesroll som elevassistent. Fyra var utbildade undersköterskor, en var utbildad barnskötare, tre hade annan avklarad gymnasieutbildning. Det fanns även de som hade utbildat sig till socialpedagog, förskollärare från annat EU land samt läst 60 hp i svenska (se figur 1)

Figur 1. Utbildning elevassistenter (N = 14)

Det framkom även att tolv av femton ansåg att de hade tillräcklig kompetens för att kunna utföra sitt arbete. Två elevassistenter önskade mer fortbildning. Sju av femton elevassistenter hade arbetat som elevassistent i annan verksamhet. Tio av fjorton elevassistenter hade arbetat som elevassistent mellan sex månader och tre år. En elevassistent hade arbetat i tjugo år. Elevassistenterna upplevde att de ibland fick feedback av den undervisningen som de genomför. Feedbacken kom från mentorn och arbetskollegorna i klassen. En elevassistent hade aldrig fått någon feedback. Alla femton elevassistenter upplevde att deras åsikt tillvaratogs och att deras röst blev hörd. Elevassistenterna upplevde att de utvärderade elevernas undervisning på olika sätt. Några respondenter belyste att utvärderingen kunde vara i form av diskussioner i arbetslaget, elevkonferenser, morgonmöten och dialog med läraren. En respondent skrev att det varierar mellan klasserna hur och hur mycket elevassistenterna deltar i utvärdering kring eleverna. Tio elevassistenter förklarade att deras huvudsakliga uppgift som elevassistent var: omsorg och att stötta, hjälpa och vägleda eleven genom skoldagen.

Resultat huvudstudien

Presentation av resultat från elevassistentintervjuerna

Elevassistentens huvudsakliga arbetsuppgift

Nästan alla elevassistenter beskrev att deras huvudsakliga uppgift var att stödja eleverna under deras skoldag. Någon uppgav även att hjälpa eleverna att få en struktur över dagen och att stödja eleverna i deras kommunikation var uppgifter som de hade. Flertalet av elevassistenterna som intervjuats beskrev att dom även ska finnas där och hjälpa eleverna utifrån deras förutsättningar. En elevassistent belyste att deras huvuduppgift var att hjälpa eleverna att nå sina mål. Det framkom även att omvårdnad och omhändertagande var en stor del av elevassistentens arbetsuppgift. En av elevassistenterna förklarade att hennes uppgift vara att finnas där för att hjälpa läraren att nå alla elever.

Det är inte många som vet att man kan jobba på grundsärskolan. Det är ett kul jobb. Man måste lyfta arbetsgruppen elevassistenter, att vi finns och behövs så mycket som vi gör. Vi gör ett bra jobb (elevassistent 2).

Den huvudsakliga arbetsuppgiften är att eleven ska nå sina mål (elevassistent 3).

Svårt att peka på något specifikt. Vara en del i arbetslaget (elevassistent 2).

Många av elevassistenterna poängterar att de jobbar i ett arbetslag, ett team, och att de hjälps åt.

Elevassistenter som utförare av undervisning

Det står att vi ska samarbeta med läraren med planeringen och att genomföra undervisning som läraren har planerat...ja, vi ska kunna genomföra lärarens planering utan att läraren finns i rummet (elevassistent 7).

Det blir ju lite att vi undervisar för vi är med dom jättemycket, oftast mer än lärarna (elevassistent 9).

De flesta elevassistenterna ansåg att de var med och utförde undervisning. Fast de belyser samtidigt att de inte är några lärare ”vi undervisar inte som en lärare men vi försöker” (elevassistent 10). Några av respondenterna menade att det är ju dom som tar lärarens plats när läraren är sjuk eller borta av andra anledningar. Som elevassistent har man inte det pedagogiska ansvaret utan det ligger på lärarna. Flera elevassistenter menar att de gör som lärarna säger. Elevassistenterna förklarade att det var oftast i en -till en situation som de undervisade eleverna. Flera nämner att det är positivt och givande att undervisa. De nämner även att det känns naturligt och de känner sig mera delaktiga. Några nämner att de håller i egna aktiviteter som rörelse, hemkunskap och engelska.

Det är utvecklande för dig själv att undervisa (elevassistent 2).

Ja, alltså, vi är ju lika delaktiga som pedagogen. De är bara att vi planerar inte lektionerna, men annars gör vi precis samma jobb (elevassistent 4).

Uppdragsbeskrivning

Tre av elevassistenterna var fundersamma kring om de hade en uppdragsbeskrivning, fast de kom fram till att den fanns men att de inte tittade på den dagligen “man ska ha fått ta del av den för att veta vad man har för uppgifter” (elevassistent 9). Alla utom två elevassistenter berättade att de på något sätt har fått ta del av en uppdragsbeskrivning,

men de visste inte riktigt vad den innehöll. Någon har den tillgänglig på intranätet och har ganska bra koll vad som står i den. Det står att de ska samarbeta med läraren med planeringen. De tror inte att det står specificerat att de ska utföra undervisning. Det kan vara bra om det kommer nyanställda säger några.

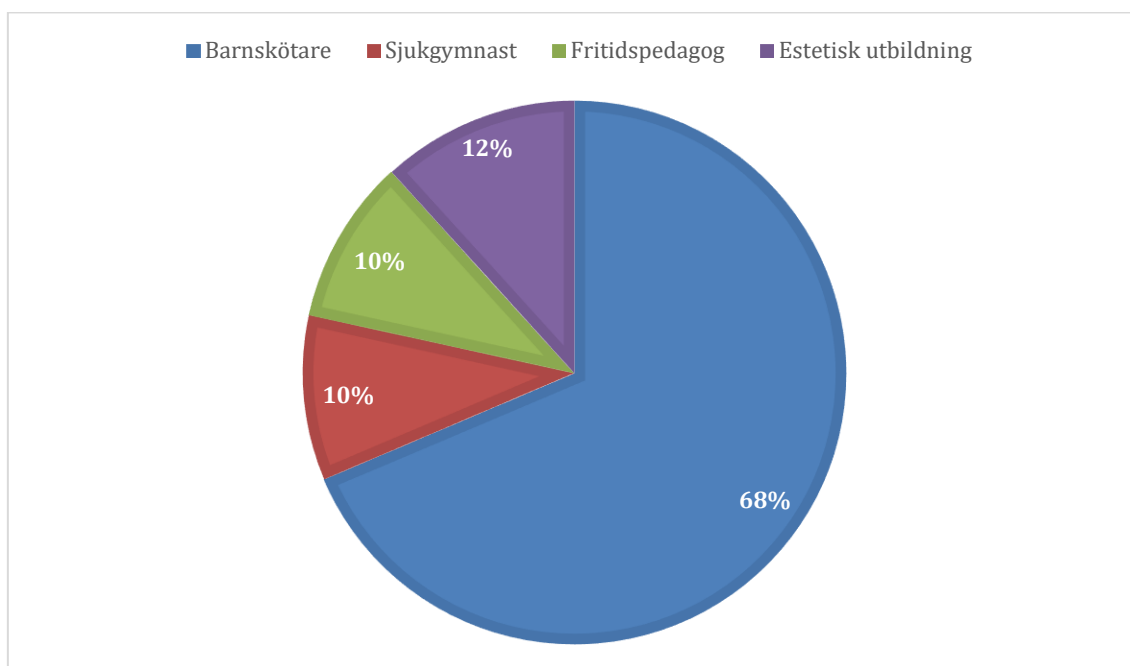
... den finns inte nedskrivnen. Jag vet vad som förväntas av mig, men det finns inte nedskrivet (elevassistent 2).

Utbildning

Det rådde delade meningar om vilken utbildning man bör ha för att arbeta som elevassistent. Ett par stycken tyckte att personlig lämplighet och ett intresse för att arbeta med elevgruppen var viktigast. De flesta menade att barnskötarutbildningen var bra medan en annan ansåg att en pedagogisk utbildning inte var fel.

Man behöver en grundläggande utbildning för att vara elevassistent. Vi jobbar med barn med särskilda behov. Man kan inte plocka in vem som helst från gatan (elevassistent 2).

Man kan inte läsa sig till att jobba med barn. Det går inte. Så kan du ha vilken utbildning som helst (elevassistent 5).

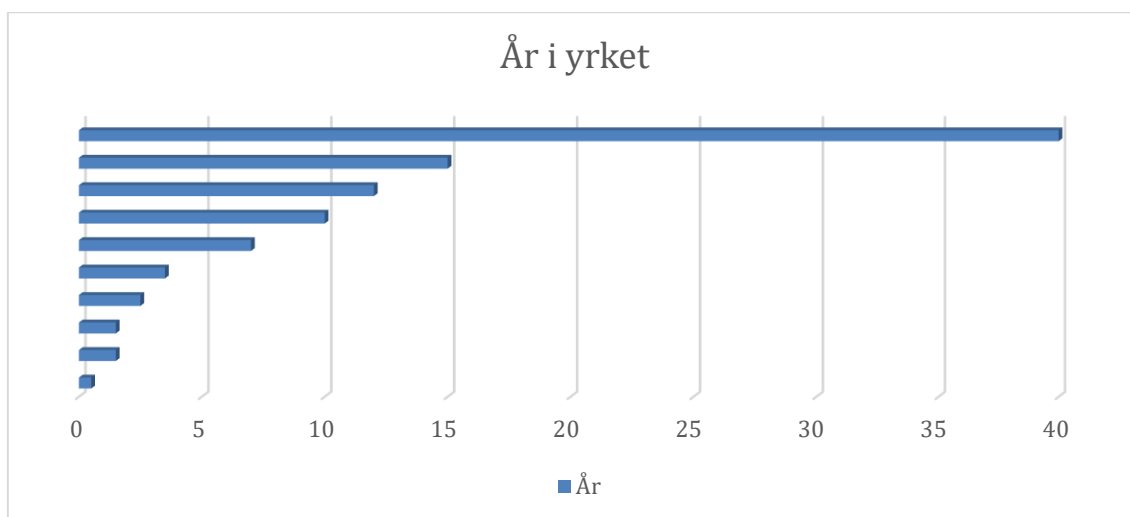
Figur 2. Elevassistenternas utbildningsnivå (N =10)

Kompetens

När det handlade om elevassistenterna hade tillräckligt med kompetens för att utföra sina arbetsuppgifter blev svaren olika. Övervägande av elevassistenterna som intervjuades var utbildade barnskötare (se figur 2). De beskrev att som barnskötare har man kunskaper om barns utveckling och olika diagnoser. Det nämndes att det är bra med kunskap om funktionshinder, utvecklingsstörning och inlärning. Att vara utbildad barnskötare tyckte de flesta var en bra grund för att arbeta som elevassistent. Tre av elevassistenterna tog upp att de upplevde att många elevassistenter som arbetar kan ha en frisörutbildning eller någon annan utbildning som inte har någon pedagogisk grund.

Vi som barnskötare har en barnskötarutbildning, vi har något annat än vad dom andra har (elevassistent 8).

De flesta menade att de hade tillräckligt med kompetens, men att de gärna lärde sig mer "Jag tror aldrig man blir färdiglärd" (elevassistent 2). Ett par elevassistenter ansåg att de lärt sig mycket under åren och fått stor erfarenhet. Respondenterna har arbetat som elevassistenter alltifrån 6 månader till 40 år (se figur 3). Det framkom även att om man som elevassistent arbetar med multihandikappade så var det nog bra om man hade någon form av sjukvårdsutbildning.

Figur 3. Elevassistenternas antal år i yrket (N=10).

Kompetensutveckling

När det gäller tillgång till kompetensutveckling såg det olika ut på skolorna. Nästan alla elevassistenter i en av kommunerna hade blivit tillfrågade om att gå en elevassistent utbildning. Detta uttryckte de berörda elevassistenterna som mycket bra “. . . den var givande, man fick träffa andra personal från andra skolor. Jag hade gärna gått en kurs till” (elevassistent 8). De förklarade att kunskap inte alltid behövde komma av att man läste, utan kunskapen kan komma av andra människor

Alla kan inte gå på kurs. Den som går får delge de andra (elevassistent 2).

. . . man är aldrig fullärd. Speciellt inte när du jobbar med människor. Det kommer hela tiden nya rön. Fortbildning är aldrig fel (elevassistent 2).

De flesta elevassistenterna upplevde att det inte fanns så många möjligheter för dem att få gå på fortbildning. Någon menade att de blev erbjudna om de ville. Samtliga var överens om att det var rektorns ansvar att erbjuda elevassistenterna olika fortbildningar. Några elevassistenter menar att det är bra om rektor skickar ut eller skriver ner förslag på utbildningar som finns och är relevanta.

Chefen så klart, det är hennes ansvar att skicka ut oss på utbildningar som hon tycker är bra (elevassistent 9).

. . . finns inte tid att sitta och leta kurser. Inte på arbetstid. Vi har ett gemensamt ansvar för att jag får kompetensutveckling (elevassistent 2).

Några av elevassistenterna beskrev att det även fanns ett egenansvar. En elevassistent berättade att hon inte visste om hennes rektor var intresserad att skicka henne på utbildning. Hon hade själv inte blivit tillfrågad eller frågat efter någon utbildning “Vi får oftast inte följa med för vi måste vara med eleverna”(elevassistent 8). En elevassistent tror att det är en ekonomisk fråga. Kurserna kostar för mycket och det kostar samtidigt att ta in vikarier för de som går på kurs.

Det känns inte som elevassistenterna skickas på utbildning. . . oftast är det lärarna som får gå på det (elevassistent 9).

Handledning

Samtliga elevassistenter säger att de får feedback på utfört arbete men att det är svårt att hinna med ibland. Det flesta beskriver att det är främst pedagogen som ger feedback. Läraren finns som stöd om det behövs under lektioner. Några upplever att även rektor och andra i arbetslaget kan ge återkoppling. Fyra av elevassistenterna upplever att skolledarna inte gärna ger feedback.

Ledningen är lite dåliga på att ge feedback, tycker jag, det har jag sagt till dom (elevassistent 9).

Planering

Ingen av elevassistenterna har någon enskild planering. Alla nämner att de har någon form av arbetslagsplanering. Tiden för arbetslagsplanering är varierande, från 30 minuter per vecka upp till två timmar. Tre av elevassistenterna berättar att de ibland får planera samtidigt som de tar hand om eleverna på fritids. Elevassistentens planeringstid ser olika ut och beror på vilken skola man arbetar på. "Jag har hört att på andra skolor har elevassistenterna egen planeringstid, en timme i veckan" (elevassistent 8). Alla elevassistenterna känner sig i viss mån delaktiga i planering. Någon kände att de var väldigt delaktig i planeringen. De känner att de blir lyssnade på och att deras idéer tas tillvara. Många av assistenterna nämner att det blir "korridorplanering" mellan lektioner och på raster.

Men det är ju mycket utanför planeringarna också. Alltså, vi jobbar ju så nära så att man byter ju snabbt ett ord med varandra om det är nånting. Så man behöver liksom inte vänta en hel vecka innan man kan lägga sitt förslag (elevassistent 4).

En elevassistent förklarade att de elevassistenter som hade ett ansvarsområde fick lite mer planeringstid än de som inte hade ett uppdrag utöver. Det kunde även vara så att om någon elev var sjuk så fanns det ibland möjligheter till extra planeringstid.

Utvärdering

Utvärdering sker inte varje vecka eftersom det inte finns tid. Fast de flesta försöker diskutera i arbetslagen vad som hänt i veckan och vad som behöver förbättras. En av elevassistenterna berättade att hon deltog i utvärdering på olika sätt. De hade till exempel

en "hur har det gått bok" där de skrev ner saker om eleverna. En annan elevassistent säger att de alltid diskuterar, de skriver inte ner någonting.

...ja, det är ju i princip varje gång man testat något nytt och så kör man ett antal veckor kanske och ser hur det funkar. Ibland funkar det inte alls. Då får vi tänka om och göra på ett annat sätt (elevassistent 5).

Presentation av resultat från lärarintervjuerna

Elevassistentens huvudsakliga arbetsuppgift

Elevassistenterna har ett viktigt jobb som utförs. Jag hade inte klarat mig utan elevassistenterna, så är det ... (lärare 3).

Under intervjuerna förklarade lärarna att elevassistentens huvudsakliga uppgift handlade om att sköta och vårda eleverna. De ansvarar inte för en specifik elev utan de är anställda i gruppen och ska finnas där behovet är som störst. De ska finnas bredvid och stötta eleverna, de ska hjälpa eleverna att göra det som lärarna har planerat. Det framkom även att det handlade lite hur det såg ut i klasserna. Om lärarna var frånvarande eller arbetade mindre kunde några elevassistenter få ett större ansvar för till exempel elevernas undervisning. Elevassistenterna får ibland utföra det som lärarna skrivit i de pedagogiska planeringarna.

Deras huvudsakliga arbetsuppgift är att vara med barnen och följa den pedagogiska verksamheten (lärare 8).

Jag tror att en del tänker att de ska hjälpa mig som lärare, detta märker jag framförallt när det kommer nya. Det är inte mig ni ska hjälpa det är ju eleverna och gruppen som behöver hjälp (lärare 3).

Elevassistenter som utförare av undervisning

Alla lärarna var överens om att elevassistenterna utför undervisning. Sedan ser det olika ut på olika skolor och klasser. Ibland får elevassistenterna fungera som lärare när lärarna

är frånvarande. Det kunde även vara så att en elevassistent var duktig på något, då fick denne ibland mer ansvar att lära ut detta till eleverna. Alla lärarna var eniga om att elevassistenterna inte hade någon planeringstid och att elevassistenterna utgår från pedagogiska planeringar som lärarna har skrivit.

Elevassistenterna får träna eleverna, utifrån vad jag har planerat, undervisning kan ju vara när man tar på sig eller går på toaletten det finns så många situationer i det dagliga som kan ligga under begreppet undervisning (lärare 3).

En av lärarna förklarade att det ibland kan vara svårt för elevassistenterna då de får samma genomgång som eleverna och sedan ska de fortsätta undervisa eleverna när lärarna hjälper de andra eleverna. En annan lärare beskrev att elevernas undervisning även kan vara när eleverna tränar på att ta på sig eller när de går på toaletten. Hon menade att många situationer på grundsärskolan kan gå under begreppet undervisning. Några lärare menade att undervisning som sker en till en eller i mindre grupper bygger oftast på att man som elevassistent är med och utför och hjälper eleverna på olika sätt.

Assistenterna tar rollen som lärare vid frånvaro, mycket bättre än att ta in vikarie (lärare 5).

Jag kan göra en genomgång i ett rum, sen går assistenten iväg med några elever till ett annat rum och fortsätter med det jag förberett (lärare 6).

En av lärarna förklarade att elevassistenterna aldrig kan vara ansvariga för undervisningen. Men att de ibland utför undervisning. Detta känns nästan som ett måste då många av eleverna på grundsärskolan inte är självgående. Det skulle inte finnas tid för lärarna att undervisa eleverna samtidigt. Det är en stor belastning för elevassistenterna då de ska kunna och utföra många uppgifter. En annan lärare beskrev att elevassistenterna ansvarar för en elev per dag och den undervisningen som står på schemat. Läraren har under arbetslagsplaneringen gått igenom syftet och hur undervisningen ska genomföras.

Utbildning

Många av lärarna önskade att fler elevassistenter hade någon pedagogisk kunskap. Det märks på de elevassistenter som har någon pedagogisk kompetens, deras sätt att arbeta har oftast en pedagogisk tanke. De såg en stor vinst om elevassistenterna hade en barnskötarutbildning för då hade dom kunskaper om barnens normala utvecklingsfas. En lärare belyser att det även var bra om elevassistenterna hade kunskap om utvecklingsstörning. En av lärarna beskrev under intervjun att beroende på vilken skola som elevassistenterna arbetar i kan det vara bra om det finns någon som har gått någon form av vårdlinje. En lärare svarade att hon gärna såg att elevassistenterna hade minst en förskollärarytbildning.

Av femton elevassistenter är det bara några få som har en barnskötarutbildning eller elevassistentutbildning (lärare 7).

Det måste finnas en vilja att lära sig det är det viktigaste, och att man har en bra grundutbildning (lärare 8).

Det framkom under intervjuerna att några av lärarna kände ett ansvar för att elevassistenterna skulle få kompetensutbildning. De menade att det var viktigt att de berättade för rektorerna om de ansåg att en elevassistent hade ett behov eller ville gå en specifik utbildning. Två lärare var noga med att poängtera att det var rektor som ansvarade för att elevassistenterna utbildades.

Kompetens

En av lärarna beskrev under intervjun att många elevassistenter saknar pedagogisk kunskap, men många fick sin kunskap genom erfarenheter. En annan lärare var noga med att förklara att det även var bra om elevassistenterna hade kunskap om den medicinska biten för det saknade oftast lärarna. Bemötande och en stor förståelse kring eleverna och deras diagnoser är mycket viktigt. Att ha lite kunskaper om läroplanen och vilka mål som finns är också viktigt att kunna tyckte en lärare.

Det är viktigt att elevassistenterna kan vara lyhörda och se varje elevs behov. Då menar jag inte att de behöver se det utifrån ett speciallärarperspektiv (lärare 4).

De har inte den formella kunskapen, för då hade de inte arbetat som elevassistent (lärare 3).

Det framkom av en lärare att det var viktigt att se elevassistenterna, alla människor har olika saker med sig in. Det kan finnas någon som kan något som inte lärarna kan. Som elevassistent ska du kunna mycket. De kommer i kontakt med omsorg och den pedagogiska biten många gånger under elevernas skoldag. Personlig lämplighet är viktigt, det kan finnas de som har ett intresse för läroplanen och pedagogik sedan finns det de som inte har något intresse alls.

Varje elevassistent är en unik person, vilket innebär att någon kan ta med sig in en annan kompetens än jag har. Det vi gör tillsammans blir bäst för eleven (lärare 7).

Feedback

Det är tiden som är avgörande om man som lärare kan ge feedback eller inte. En lärare beskrev att det var svårt att hinna berätta för elevassistenterna vad som gick bra eller vad som kunde göras bättre. En annan lärare menade på att feedback ibland fick ske när det fanns tid under dagen som till exempel när eleverna hade rast.

Vi måste ge elevassistenterna kunskap att lära ut, då det inte är deras huvudsakliga uppgift (lärare 6).

Handledning

När det gällde att handleda elevassistenterna så berodde det på om det fanns tid för läraren och elevassistenterna att träffas. En lärare menade att det finns tid om man som lärare arbetar heltid. En annan lärare beskrev att om hon skulle behöva handleda personalen så skulle det nog gå att ta lite tid från till exempel fritids. Tre av lärarna kände inget större ansvar kring att handleda elevassistenterna, men en av dem förklarade att någon form av handledning blir det då man diskuterar hur man ska bemöta eleverna. Det kan även vara att stödja och hjälpa elevassistenterna att tänka utifrån olika perspektiv. En lärare upplevde att hon behövde handleda elevassistenterna i klassen mer men det saknades tid.

Jag behöver handleda men det finns ingen tid för det (lärare 1).

Det framkom även under intervjuerna att en lärare handleder både på grupp -och individnivå om det skulle behövas. Det finns tid annars får man försöka prioritera.

Planering

Hur mycket planeringstid elevassistenterna har beror på vilken skola de arbetar i. Det var allt från trettio minuter till två och en halv timme. De flesta lärarna upplevde att assistenterna inte var så delaktiga i planeringen av undervisningen. En lärare beskrev att på trettio minuter skulle dom gå igenom veckan, diskutera hur de ska arbeta med eleverna för att olika saker inte ska uppstå. Det kan vara svårt att delge elevassistenterna planeringen då det saknas tid för detta. Ibland får de hitta tid under dagen där de kan berätta, det blir mycket korridorsnack. ”Detta i sin tur kan bidra till att vi pratar över huvudet på eleverna, vilket absolut inte är bra eller okej” (lärare 5). De flesta lärarna tog upp att det var viktigt att ge elevassistenterna planeringstid. Framförallt så var det viktigt att det fanns tid för elevassistenterna att reflektera eller läsa en bok. ”Sedan handlar det naturligtvis om intresse” (lärare 2). Det finns elevassistenter som vill lära sig och bidra med saker. Sedan finns det de som gör minsta möjliga insats. En lärare berättade att för många år sedan arbetade inte barnskötarna på fritids och då fanns det mycket mer planeringstid, nu finns det nästan ingen tid över. Om eleverna är sjuka eller lediga finns det möjlighet för elevassistenterna att planera. En av lärarna menade att brist på planeringstid tillsammans med elevassistenterna i klassen bidrog till att eleverna ibland fick vänta för länge. Detta då elevassistenterna fick information samtidigt som eleverna. Om elevassistenterna inte förstod så var läraren tvungen att förklara igen.

Utvärdering

Elevassistenterna deltar inte i utvärderingen, vilket en av lärarna belyser som ett stort bekymmer. Detta handlade inte bara om att utvärdera undervisningen utan även om andra saker som händer. Det kan vara att utvärdera en händelse och hur man ska gå vidare. Två av lärarna belyser att elevassistenterna ibland bedömer eleverna utifrån en mall som elevassistenterna ska fylla i.

Elevassistenterna sitter på mycket kunskap, det är dom som arbetar ofta med eleverna (lärare 3).

Man får inte låta tiden gå till det som man kan läsa sig till, det är viktigt att gå igenom eventuella svårigheter som finns kring eleverna (lärare 3).

Presentation av resultat från rektorsintervjuerna

Elevassistenters huvudsakliga arbetsuppgift

På frågan vad elevassistenternas huvudsakliga uppgift är så svarar rektorerna att stötta eleven i undervisningen och i omvårdnaden, att vara en hjälpande hand, att föra elevens talan, skapa möjligheter till samspel, följa elevens dag, hjälpa eleven att nå sina mål, hjälpa eleverna i det sociala, hjälpa till vid konflikter, ansvar för taxi och hjälpa eleverna att komma till rätt plats med rätt saker. Stödja elever i undervisningssituationer på fritidshemmet och i skolan. Hjälpa med ADL (aktiviteter som sker i det dagliga livet). Flera av rektorerna nämner att grundsärskolan inte skulle klara sig utan elevassistenter.

Jag älskar assistent jobbet, jag tycker absolut att det är det finaste jobb man kan ha. Där du hjälper barnen med toaletten, maten och kommunikationen och det tycker jag är det finaste jobb man kan ha (rektor 3).

Elevassistenter som utförare av undervisning

Alla rektorerna tycker att elevassistenter utför undervisning på något sätt. De poängterar också att det är pedagogen som planerar undervisningen och fördelar arbetsuppgifter. Det är pedagogerna som skriver pedagogiska planeringar och skriver hur och vad undervisningen ska ha för syfte och innehålla, sen är det elevassistenterna som utför.

Det är inget konstigt att elevassistenter undervisar. Det är en del av uppdraget (rektor 2).

Läraren är utbildade och förstår pedagogiken det gör man inte bara i en handvändning. Det kan se ut som om man gör samma arbete men pedagogik är något helt annat (rektor 3).

En rektor säger att elevassistenterna utför undervisning i handledning med lärarna, en annan att elevassistenterna inte har huvudansvar för någon undervisning. Elevassistenterna hjälper eleverna nå målen och genomföra det läraren har planerat. Två rektorer säger att elevassistenter vikarierar som lärare när denna inte är på plats av olika anledningar. En rektor nämner att det är viktigt att elevassistenterna inte ”leker lärare”. En rektor menar att det är tvunget att elevassistenter utför undervisning: ”Du kan inte ha tjugo lärare” (rektor 1).

Alltså planera det är ju inte deras grej. Men genomföra, vad ska dom annars göra här om dom inte ska genomföra undervisningen. Då behöver vi inte ha dom om läraren ska stå med klassen själv. Ja det står inte att dom ska planera undervisningen, och det tycker jag inte är deras uppgift heller. Men sen tillsammans genomföra eller utföra det som är bestämt, absolut. Annars behöver vi inte elevassistenter. Då får vi anställa pedagoger fullt ut (rektor 4).

Lärarna har hjälp av assistenterna. Det är ju därför de finns där, att man ska vara hjälpare. Men i hjälpanDET ingår det att man ska göra pedagogiska saker (rektor 2).

Rektorer menar att som elevassistent är du inte pedagog, du är en medhjälpare. Man lär inte ut på samma sätt som en pedagog gör, men man hjälper. Det kan se ut som om man gör samma sak, men pedagogik är något läraren sysslar med. Två av rektorer menar att man måste definiera begreppen “utföra” och “undervisning”.

Uppdragsbeskrivning

Två rektorer har ingen uppdagsbeskrivning. De menar att det inte finns några direkta uppdagsbeskrivningar i kommunen och det utfärdas inga på skolan heller. Elevassistenterna gör det de behöver göra och får reda på vid intervjuer och i

jobbannonser vad som gäller. En rektor påpekar att det på deras agenda står att de badar, simmar och träffar djur. Det förutsätts att man klarar det. Det frågas det om vid intervjuer.

Allting kan ju inte stå där i en arbetsbeskrivning. Det står kanske stödja eleverna, sen kan det innebära blöjbyte, mata och ja . . . Det är jättemånga olika arbetsuppgifter de gör (rektor 4)

Jag har aldrig sett en uppdragsbeskrivning för en elevassistent. Jag är tveksam till att det finns sådana. När jag har tjänster ute skriver jag vad det är jag kräver och vad du ska göra här (rektor 2).

Jag har inte gjort någon. Samtidigt är det ju en arbetsbeskrivning när man söker folk i annonsen. Det finns ramar men allting ändras ju när elevgruppen ändras (rektor 1).

En rektor beskrev att det finns en uppdragsbeskrivning som är kommunens generella vid jobbannonser, och en rektor har skrivit en ganska detaljerad uppdragsbeskrivning som innehåller alla uppgifter som en assistent har från den kommer på morgonen tills den går hem. Den detaljerade uppdragsbeskrivningen innehåller arbetsuppgifter som:

- Följa eleverna under skoldagens alla aktiviteter
- Delta i simundervisning
- Stödja eleven i mat -och toalett situationer
- Skapa situationer som möjliggör självständighet
- Ansvara för medicinering
- Delta aktivt i planering med pedagogerna

Utbildning

På frågan om vad rektorerna tittar på vid rekrytering av elevassistenter svarar de att de tittar på utbildning, erfarenhet och personlig lämplighet. Flera poängterar att personlig lämplighet och intresse för eleverna i särskolan är av stor betydelse. De ser gärna att elevassistenterna har utbildningar som barnskötare, undersköterska, assistentutbildning eller vårdutbildning. Då det är viktigt med kunskap om styrdokument och lärande har en rektor funderat på att anställa fler med pedagogisk utbildning som socialpedagoger och fritidspedagoger. Någon menar att glappet ibland kan vara för stort mellan en

speciallärare och en utbildad elevassistent. Flera nämner att det finns elevassistenter utan utbildning.

Kompetens

Rektorerna anser att kompetens kring funktionsnedsättningar, utvecklingsstörning, diagnoser och styrdokument är bra. TAKK (tecken som alternativ och kompletterande kommunikation) nämns också. I vissa fall är det bra med specialkunskaper som Bliss (symbolkommunikation via tavla) om elevunderlaget kräver det.

Kompetensutveckling

Samtliga rektorer välkomnar kompetensutveckling för elevassistenter. De anser att det är viktigt att de har kunskap om styrdokument och funktionsnedsättningar. Det är bra om det sprids att det lönar sig att fortbilda sig. Samtliga nämner att elevassistenter sällan kommer med förslag på kompetensutveckling eller ber om att få gå någon kurs. Det är oftast rektorerna som kommer med förslag och föreslår utbildningar för elevassistenterna. Vad detta beror på är oklart för rektorerna. Möjligen tidsbrist eller okunskap var man letar efter kurser och utbildning.

... nästan har man ett eget ansvar också tycker jag, att hitta egna utbildningar som man tror kan passa. Så jag tycker både och, att jag ska hjälpa till och sen att de själva tar ett initiativ (rektor 4).

Elevassistenterna ber inte om utbildning. Det är alltid jag som föreslår (rektor 2).

En rektor nämner medarbetarsamtal där de pratar om att man alltid kan bli bättre på det man gör och utbilda sig. En rektor nämner att det är eget ansvar men att rektorn ska hjälpa till. Ett par stycken nämner internutbildning i form av att de som gått kurser delger övriga eller att pedagoger handleder assistenter.

Planering och utvärdering

Samtliga rektorer säger att elevassistenterna inte har någon egen planeringstid. Alla nämner att det finns lite gemensam planeringstid med lärarna. Mellan 30–90 minuter i veckan.

Några planerar undervisning om annan personal är borta. Det är dock inte deras ansvar (rektor 2).

Granskning av dokument

Två av rektorerna hade inga uppdragsbeskrivningar. Resultatet utgår från två av skolornas dokument. Det ena dokumentet var mycket mer detaljerat än det andra. Det som var mindre detaljerat beskrev elevassistenternas uppdrag som att elevassistenterna ska arbeta med en eller flera elever i skolans samtliga stadier och verksamheter. De beskrev även att elevassistenterna ska vara delaktiga i planering, genomförande och utförande av det pedagogiska arbetet under ledning av ansvarig pedagog. Elevassistenterna ska främja elevernas utveckling samt utföra omvårdnad av eleverna.

Den mer detaljerade uppdragsbeskrivningens innehåll är liknande den andra, men går in på detaljnivå i uppdraget. Uppdragsbeskrivningen består av 24 punkter. Exempelvis står det att elevassistenten ska:

- Ta emot och lämna vid taxi
- Stödja elever efter lärares anvisningar så att eleverna har möjlighet att nå kunskapskraven
- Filma undervisningssituationer
- Stödja elever i mat -och toalettsituationer
- Skapa situationer som möjliggör självständighet
- Skriva i elevers bok eller via iPad. Kommunikation med hemmet.
- Ansvar för medicinering och sondmatning
- Tillverka material
- Delta aktivt i planering, arbetsplatsträff och andra konferenser
- Gå fortbildning som gynnar verksamheten och leder till utveckling

Analys

I analysen tar vi ett samlat grepp genom att göra en teoretisk tolkning av studiens resultat. Analysen presenteras under de rubriker som förekommer i resultatet.

Elevassistentens huvudsakliga arbetsuppgift

Elevassistenterna själva ser som sin främsta uppgift att stödja och stötta eleverna genom deras skoldag. Detta nämner även lärarna och rektorerna. Fransson och Jonnegård (2009) menar att samhället är uppbyggt utifrån att individer har olika funktioner i samhället. Funktionerna utförs sedan av olika grupper som blivit specialister på just de specifika arbetsuppgifterna, vilket även bidrar till att uppgifterna utförs snabbare. Alla tre yrkeskategorier nämner också att omvårdnad är en stor del av elevassistentens uppgift. En elevassistent nämner att huvuduppgiften är att hjälpa läraren. En lärare har noterat att det ibland verkar som att elevassistenterna tror att de är där för läraren istället för eleven. Lärarna nämner att elevassistenterna ska hjälpa eleverna att göra det som lärarna har planerat. Lärarna säger inte uttryckligen att elevassistenterna ska hjälpa eleverna att nå målen, vilket kanske är underförstått. Både rektorer och någon elevassistent tar däremot upp att det är primärt att hjälpa eleverna att nå målen. Att hitta sätt och metoder att samverka och nå målen menar Taylor är en av ledningens uppgifter (Wolwén, 2000).

Elevassistenter som utförare av undervisning

Så gott som samtliga respondenter menar att elevassistenter utför undervisning i någon form. Alla är samtidigt noga med att påpeka att det är läraren som planerar och är ansvarig för undervisningen. Taylor ansåg att arbetsuppgifter alltid skulle utgå utifrån vetenskapliga grunder och att personal som utför uppgifterna ska vara placerade utifrån individens kunskap (Wolwén, 2000). Flera av elevassistenterna uttrycker att de gör som lärarna säger. Som medarbetare ska du utföra det som du blivit tillsagd att göra menar Wolwén (2000). Abbott (1988) diskuterar om jurisdiktioner och konkurrens mellan professionerna. Det verkar inte förekomma mellan elevassistenter och lärare. Elevassistenter genomför det de är tillsagda att genomföra och lärarna verkar inte ha något problem med att ge elevassistenterna mera ansvar emellanåt. En rektor beskrev att det är viktigt att elevassistenter inte leker lärare. Taylor (1911) påstod att det fanns

tendenser att medarbetarna låtsas arbeta och att det var viktigt att motarbeta. Det är vanligt att elevassistenterna tar lärarens roll när denne är frånvarande av olika orsaker.

Uppdragsbeskrivning

Det verkar oklart huruvida uppdragsbeskrivningar finns och används. På en skola är det inget tvivel om att det finns en uppdragsbeskrivning som rektorn har upprättat, och att elevassistenterna vet någorlunda vad som står i den. På de andra skolorna är det tvetydiga svar både från rektorer och elevassistenter. Det framkom att som elevassistent förväntas du kunna utföra många olika arbetsuppgifter. Antonovsky (1987) belyser att det är viktigt att som människa förstå sin tillvaro för att må bra. Som individ är det viktigt att tillvaron är begriplig, hanterbara och meningsfull. Är sakerna som ska göras tydliga och begripliga. Hanterar individen det som ska utföras? Enligt Taylor (1911) ska ledningen tala om för medarbetarna vad de ska göra. Detta görs oftast muntligt och inte i form av en skriftlig beskrivning. Medarbetarna förväntas veta vad arbetet innebär och vad deras arbetsuppgifter är.

Utbildning och kompetens

Elevassistenternas utbildning varierar men flertalet har en barnskötarutbildning. Det finns även ett antal med vårdutbildningar. Enligt Fransson och Jonnergård (2009) innefattar en profession individer med liknande utbildningsbakgrund. Med en vetenskaplig begreppsförklaring innebär det yrkesgrupper som har utbildning utifrån vetenskaplig grund. Numera benämns fler yrkesgrupper som professioner (Fransson & Jonnergård, 2009). Taylor menar att det är ledningen som måste se över medarbetarnas kompetens och placera dem efter verksamhetens behov (Wolwén, 2000). Detta bekräftas av några rektorer som menar att barnskötarutbildning är bra, men att det i vissa fall fungerar med en vårdutbildning då verksamheten är i behov av mycket omsorgsverksamhet. Detta nämner även lärare. Varje profession utmärker sig genom att det ofta har en specifik kunskap som skapar en form av ensamrätt för vissa arbetsuppgifter (Fransson & Jonnergård, 2009). Många av lärarna önskar dock att fler elevassistenter har pedagogisk kunskap. De menar att det märks vilka som har pedagogisk kunskap och vilka som inte har det. När rektorerna rekryterar elevassistenter är dels utbildning och erfarenhet, dels personliga egenskaper viktiga för en anställning. Taylor beskriver i Wolwén (2000) att det är ledningen som har ansvaret för hur organisationen planeras. Det är ledningens

uppgift att se över medarbetarnas kunskap och kompetens. Utifrån detta placeras medarbetarna där deras kompetens kommer till nytta. Elevassistenterna nämner själva att personlig lämplighet är viktigt för att arbeta som elevassistent. Personlig lämplighet finner vi inte stöd för i varken professionsteori eller organisationsteori. Det framkom många olika svar kring vilken kompetens som elevassistenterna behövde för sitt uppdrag. En av lärarna och tre elevassistenter upplevde att elevassistenter oftast saknade pedagogisk kunskap. Några av respondenterna ansåg att elevassistentens kompetens oftast utvecklades genom erfarenhet. Taylor hade uppfattningen att medarbetare kunde tränas till att bli bäst på specifika arbetsuppgifter (Wolwén, 2000).

Att ha en barnskötarutbildning såg elevassistenterna som en bra grund då de har en pedagogisk grund att luta sig på. En lärare belyser att det var viktigt att se elevassistenterna då de också har kunskaper som behövs i verksamheten. De kanske besitter en kunskap som lärarna inte har som till exempel inom det medicinska området. Som elevassistent ska du kunna möta eleverna utifrån ett omsorgs- och pedagogiskt perspektiv. Både Abbott (1988) och Parsons (Fransson & Jonnergård, 2009) tar upp att olika professioner utmärkte sig då de hade specialkunskaper som bidrog till att professionen fick en form av ensamrätt över arbetsuppgifterna. Det framkom under intervjuerna att som elevassistent är det svårt att vara specialist på ett område då du ska kunna så mycket. Personlig lämplighet är viktigt enligt lärarna. Rektorerna menade i sin tur att kompetens kring utvecklingsstörning, funktionsnedsättning, diagnoser samt kunskaper kring styrdokumentet är bra för elevassistenterna att ha. Elevassistenterna som blev intervjuade upplevde att de hade tillräckligt med kompetens men att de gärna lärde sig mer. Utifrån Scientific Management eller Taylorismen så är det upp till ledningen att personalen arbetar där deras kompetens kommer till nytta (Wolwén, 2000).

Kompetensutveckling

Rektorerna var lyhörda och såg gärna att elevassistenterna fick kompetensutveckling. Taylor menar att det är ledningens uppgift att utveckla sina medarbetare så de kan utvecklas så långt som möjligt (Wolwén, 2000). Samtliga rektorer upplever att elevassistenterna sällan efterfrågade eller kom med förslag på utbildningar som de ville gå, det var oftast ledningen som fick föreslå olika kompetensutvecklingsmöjligheter. Samtliga elevassistenter upplevde att det var rektorernas ansvar att erbjuda och ge elevassistenterna möjligheter till kompetensutveckling i form av fortbildning. Detta är

även något som Taylor (1911) beskriver då han anser att ledningen har en stor uppgift att utveckla sina medarbetare så långt det bara går. En del elevassistenter menade även att de också hade ett egenansvar. Några av rektorerna nämner att elevassistenterna får internutbildning från de medarbetare som gått en utbildning, och kompetensutveckling kunde även ske i form av handledning av pedagogerna. Enligt Parson (i Fransson & Jonnergård, 2009) är den professionelle, här läraren, altruistisk och delar gärna med sig av sin kunskap. En rektor upplevde att tidsbrist och okunskap kring var och vad det finns för utbildningar nog var en orsak till att elevassistenterna inte efterfrågade fortbildning. I en kommun hade nästan alla elevassistenter fått möjligheter att gå på en elevassistentutbildning. Denna utbildningen var väldigt uppskattad av elevassistenterna.

Planering och utvärdering

Ingen av elevassistenterna har någon enskild planeringstid. Detta är både lärare och rektorer medvetna om. Lärarna verkar anse att det är mycket problematiskt att de inte har mer planeringstid tillsammans med elevassistenterna. Både elevassistenter och lärare upplever det frustrerande att inte ha mer gemensam planeringstid. Det finns inte tid för pedagogiska genomgångar eller att dela med sig av erfarenheter och kunskap. Det blir mest "korridorsnack" och snabba samtal på rasterna. Ofta får elevassistenterna information och genomgång samtidigt som eleverna. Antonovsky (1991) beskriver att det är viktigt att som människa få en meningsfullhet kring det som händer. Att som människa känna att det man gör är väsentligt samtidigt som det bidrar till en större hanterbarhet och människan känner då inte sig som ett offer (Antonovsky, 1991). När det handlade om utvärdering upplevde de flesta lärarna att elevassistenterna inte var delaktiga vilket de ansåg vara bekymmersamt. Lärarna var noga med att förklara att utvärderingen inte bara handlade om att utvärdera undervisningen utan det fanns så mycket annat att också utvärdera, som till exempel en specifik situation eller hur arbetslaget skall arbeta vidare. Att ledningen och medarbetarna var beroende av varandra var något som Taylor såg som viktigt för att kunna nå målen (Wolwén, 2000). Elevassistenterna var eniga om att det inte fanns tid för dem att utvärdera. Däremot upplevde elevassistenterna att arbetslaget diskuterade mycket fast det var ingen som skrev ner någonting. Två av lärarna förklarade att elevassistenterna ibland var med och bedömde eleverna utifrån en färdigskrivna mall. En elevassistent upplevde att hon var med och utvärderade genom att elevassistenterna ibland skrev ner hur det gått för eleven i en bok.

Slutsatser

Utifrån frågeställningarna kan följande slutsatser dras

- Elevassistenterna ser som sin främsta uppgift att stödja och stötta eleverna i deras skoldag. Detta nämner även både lärare och rektorer.
- Rektorer upplever att elevassistenter sällan efterfrågar eller kommer med förslag på kompetensutveckling som de önskar delta i. Det är oftast ledningen som föreslår olika kompetensutvecklingsmöjligheter. Elevassistenter upplever å andra sidan att det är rektors ansvar att erbjuda och ge elevassistenter möjligheter till kompetensutveckling.
- Elevassistenternas utbildning varierar. Rektorer och lärare menar att barnskötarutbildning är att föredra, men att det i vissa fall fungerar med en vårdutbildning då verksamheten är i behov av mycket omsorgsverksamhet. Lärarna ser gärna att fler elevassistenter har pedagogisk kunskap. Elevassistenterna nämner själva att personlig lämplighet är viktigt för att arbeta som elevassistent, vilket styrks av rektorer.

Diskussion

I diskussionsavsnittet diskuterar vi först resultatet. Därefter följer en diskussion om teori- och metod för huvudstudien. Avsnittet avslutas med en diskussion om förstudien.

Resultatdiskussion

Arbetsuppgifter

Att arbeta som elevassistent innebär att utföra en mängd olika arbetsuppgifter. Allt från omvårdnad, toalettbesök, medicinering och matning till undervisning. Elevassistenten har alltså ett komplext uppdrag. Det stämmer med vad Watson et al. (2013) skriver i sin artikel, att den allmänna uppfattningen om elevassistenter verkar vara att elevassistenter ska fungera som stöd till elever eller som assistent till läraren i form av att bidra till den pedagogiska processen med allt vad det innebär. Även Abbot et al. (2011) uppmärksammar att det är viktigt att notera både elevernas komplexa behov av medicinsk såväl som pedagogisk hjälp och stöttning från elevassistenterna. Att bidra till den pedagogiska processen kan vara att hjälpa elever att nå sina mål. Detta nämner flera respondenter som en huvuduppgift för elevassistenter. Två av fyra rektorer hade uppdragsbeskrivningar som de gick igenom med elevassistenterna för att förtydliga elevassistentens uppdrag. Det är ofta att elevassistenter saknar en uppdragsbeskrivning där det står vad som förväntas av dem i sitt yrke. Att inte ha tillgång till en uppdragsbeskrivning bidrar enligt Lindberg et al. (2019) till svårigheter att förstå vilka arbetsuppgifter som ingår i yrket. När vi granskade de två uppdragsbeskrivningar som vi fick ta del av så framkom det att de var stor skillnad på hur tydligt arbetsuppgifterna var nedskrivna. Den mer detaljerade uppdragsbeskrivningen var skriven utifrån en detaljnivå. Elevassistentens uppgifter var allt från att hämta och lämna eleverna i taxin, stödja eleverna i toalett- och matsituation, ansvara för medicinering, tillverka material och stödja eleverna i undervisningen så eleverna kan nå kunskapskraven. Den andra uppdragsbeskrivningen var mer övergripande. En rektor förklarade att det bland annat stod att elevassistenterna skulle finnas där och stödja eleverna, vilket kunde innebära att byta blöja, mata och många andra arbetsuppgifter. Utifrån resultatet kunde vi se att det fanns faktorer som försvårar elevassistentens uppdrag. Bristen på planeringstid är en sådan faktor. Både enskild planering, men framför allt tillsammans med lärare. Bristen

på planeringstid bör rimligen gå ut över samarbetet mellan elevassistent och lärare. Symes och Humphrey (2011) menar att lärare inte har fått utbildning i att samarbeta med elevassistenter och att detta kan resultera i att elevassistentens potential inte tas tillvara. Har man inte möjlighet att planera tillsammans så blir rimligen samarbetet och i förlängningen även undervisningen lidande. Att elevassistenter utför undervisning framgår tydligt i Symes och Humphreys (2011) studie. Östlund (2012) menar att elevassistenter ofta utför undervisning och då framförallt i en till en undervisning. Att utföra undervisning utan att informerats om hur och varför borde i många fall upplevas svårt. Elevassistenten används ofta som vikarie då ordinarie lärare är frånvarande. Att som elevassistent i gruppen vikariera för läraren upplevs kanske naturligt för både elevassistent, lärare och rektor, men har elevassistenten inte varit med och planerat undervisningen, eller kanske inte ens har någon färdig planering från läraren tillgänglig, så känns det säkert mindre bra för elevassistenten som ska vikariera och det får konsekvens även för eleverna som inte får den kvalitet på undervisningen som de bör få. Symes och Humphrey (2011) säger att ju mer involverad elevassistenten är i planeringen av lektioner desto högre kvalitet kan de leverera till eleverna. Precis som Symes och Humphrey (2011) belyser så anser vi också att ett samarbete mellan yrkeskategorierna bidrar till en större effektivitet när det gäller att placera elevassistenterna där deras kunskap gör mest nytta. I förstudien framkom att alla 15 elevassistenterna upplevde att deras röst och åsikter togs tillvara. Att ta tillvara på elevassistentens kompetens och erfarenhet är viktigt då de arbetar nära eleverna under deras skoldag. Vi upplever att elevassistenterna ibland ser saker som eleverna gör i undervisningen, som lärarna inte ser då det är elevassistenterna som utför undervisningen. Som lärare är det viktigt att ha förtroende för sina arbetskollegor som arbetar med eleverna i klassen. En lärare berättade att det var av stor vikt att se varje elevassistent då alla människor har olika kunskaper och erfarenheter med sig. En elevassistent kan ha kunskap och erfarenhet som en lärare inte har. Att få tid tillsammans så elevernas lektion kan utvärderas är viktigt, undervisningen kan då anpassas så eleverna fortare kan utvecklas och nå målen. Symes och Humphrey (2011) beskriver att om elevassistenterna är mer involverade i undervisningen så bidrar det till att det blir en bättre och högre kvalitet i arbetet med eleverna.

Kompetensutveckling

Kompetensutveckling kan vara svårt att förklara och innebörden kan se olika ut. Det kan för någon vara att gå på utbildning och för någon annan kan det vara att få handledning. Efter att ha intervjuat respondenterna framkom det att tillgången till kompetensutveckling för elevassistenterna såg olika ut beroende på vilken skola som elevassistenterna arbetade på. Att handledning ingick i begreppet kompetensutveckling tog rektorerna upp genom att förklara att som lärare är det viktigt att finnas där och stötta elevassistenterna. Tre av lärarna kände inte något större ansvar för att handleda elevassistenterna på skolan. En lärare tog upp att elevassistenterna fick handledning utan att man kallade det handledning. Hon menade att lärarna ofta stöttade, hjälpte och diskuterade kring bemötande och hur elevassistenterna skulle tänka utifrån olika perspektiv. Som blivande speciallärare ser vi handledning av elevassistenterna som en del av vårt uppdrag. Högskoleförordningen (SFS 2011:186) beskriver också att speciallärare ska fungera som rådgivare och samtalspartner kring elevernas lärande och kunskapsutveckling utifrån frågor som rör elevens lärande och kunskapsutveckling. Vi funderar lite kring de lärare som inte har en speciallärarexamen eller annan specialpedagogisk kompetens, är det rimligt att ställa sådana krav på dessa lärare? Framförallt de lärare som arbetar på grundsärskolan. Kinge (2000) förklarar att det behövs rätt kompetens för att utföra handledning. Det står i högskoleförordningen att du som speciallärare ska ha kunskaper kring att kunna utveckla och undanröja hinder och svårigheter i elevernas lärmiljö (SFS 2011:186). En fråga som kanske inte hör till studiens syfte, men enligt oss är en mycket relevant fråga. Att få tid till handledning eller feedback på hur arbetet utförs var något som elevassistenterna beskrev som svårt. Detta är något som även Martin och Alborz (2014) belyser i sin studie. De flesta lärarna i den studien ansåg att det saknades tid för att handleda elevassistenterna, fast elevassistenterna såg handledning som positivt då det gav dem redskap till att veta hur de skulle agera i olika situationer. I enlighet med vår uppfattning är tidsbristen till handledning mellan lärare och elevassistenter inte bara ett hinder i de tre kommuner som vi gjort vår studie, utan ett större problem runt om i världen. Vi kan även se utifrån respondenternas svar att olika former av kompetensutveckling är viktigt och precis som en rektor nämnde så kan man som individ alltid bli bättre i sin yrkesroll. Kinge (2017) anser att handledning bidrar till att personalen utvecklas. Alla respondenter var eniga om att rektor var ansvarig för att personalen ska få kompetensutveckling. Detta är något som Skollagen (SFS 2010:800) även belyser genom att skriva att det är huvudmannen som har

ansvaret för att personalen i skolan ska få möjlighet till olika former av kompetensutveckling. Naturligtvis så finns det precis som några respondenter beskriver ett gemensamt och ett eget ansvar också. Samtliga rektorer nämner att det är väldigt sällan som en elevassistent kommer med förslag eller ber om att få kompetensutveckling. Även här kan vi efter att vi intervjuat olika professioner se att tiden har en stor del i detta. Martin och Alborz (2014) diskuterar i sin studie att elevassistenter var intresserade av att gå på utbildning. De diskuterar vidare att det oftast saknas relevant utbildning. De tar även upp att den lilla mängd utbildning som finns tyvärr inte är anpassad utifrån det arbetet som sker i grundsärskolan. Detta bekräftas av Abbot et al. (2011) som undersöker hur elevassistenter uppfattar sitt utbildningsbehov. Undersökningen visade att de flesta elevassistenter var okvalificerade för arbetet när de anställdes och trots en detaljerad lista på utbildningsbehov så hade de flesta otillräckliga möjligheter att förvärva kunskaper som skulle komma eleverna till gagn. Möjligheterna till kompetensutveckling i vår studie var enligt elevassistenterna inte stora. De upplevde att det var oftast lärarna som fick gå på olika former av utbildning. Elevassistenterna behövde ju vara kvar på skolan och ta hand om eleverna. Ett annat hinder som elevassistenterna också såg var utifrån det ekonomiska perspektivet. Utbildningar kostar och om personalen är på utbildning måste de ju ersättas av en vikarie, vilket också kostar pengar.

Utbildning och kompetens

Det råder delade meningar om vilken utbildning och kompetens som är lämplig för att arbeta som elevassistent. Det framkom under intervjuerna med några elevassistenter och rektorer att de upplevde att många elevassistenter inte hade någon pedagogisk utbildning, vilket även vi kunde se utifrån förstudiens resultat. Utbildning som elevassistenterna hade var bland annat undersköterska, ekonom, hundfrisör, avklarad gymnasieutbildning, förskollärare från annat EU-land, socialpedagog och barnskötare. Detta är även något som Butt (2018) tar upp i sin artikel genom att beskriva att ingen vet vilken kompetens som egentligen krävs för yrkesrollen och att det saknas utbildningskrav för att bli anställd som elevassistent. Anderson och Östlund (2019) förklarar att lärarna ansåg att elevassistenternas utbildningsnivå är låg. Butt (2018) beskriver även att det var önskvärt att elevassistenterna hade en barn- och fritidsutbildning. Att ha en pedagogisk utbildning som elevassistent var något som även framkom under våra intervjuer. De allra flesta förordar exempelvis barnskötareutbildning eller annan likvärdig utbildning. De

elevassistenter som var utbildade barnskötare ansåg att deras utbildning var lämplig då de hade kunskap om barnens utveckling samt om olika diagnoser. Några, främst lärare och rektorer, säger att det hade varit bra om alla har någon pedagogisk utbildning. Det hade nog varit bra med mer pedagogisk kunskap för elevassistenter. Framförallt när man som elevassistent ska klara av att motivera, finnas där som stöd, förklara skoluppgifterna, hindra utbrott och andra arbetsuppgifter (Lindberg, Eddib & Valsö, 2019). I en kommun hade skolorna satsat på alla elevassistenters kompetens genom att erbjuda dom en elevassistentutbildning. Det framkom under intervjuerna att elevassistenterna såg detta som positivt och att det fanns ett forum att träffa andra elevassistenter från andra skolor. Att skraddarsy en helt ny elevassistentutbildning tror vi hade varit på sin plats. Om man i den utbildningen sedan kan välja spår mot grundskola eller grundsärskola är kanske en god ide då det verkar vara stor skillnad på att jobba som elevassistent i grundsärskolan kontra grundskolan. Symes och Humphrey (2011) beskriver att många anser att det behövs bättre utbildningar för att kunna utföra sitt arbete då utbildningarna oftast inte stämmer överens med vad som förväntas i yrkeslivet. Haycock och Smith (2011) tar även upp att många inte är utbildade för sin befattning och verkar ha svårt att få tillfredsställande utbildning för arbetsuppgifterna. Under intervjuerna med elevassistenterna kunde forskarna se att många av elevassistenterna ansåg att de hade tillräckligt med kompetens för att arbeta som elevassistent, fast de var intresserade av att lära sig mer. Martin och Alborz (2014) kunde också se att elevassistenterna var villiga att gå på utbildning, men att det fanns väldigt begränsat med relevant utbildning. Under våra intervjuer framkom det att beroende på vilken grundsärskola som elevassistenterna arbetade, var behoven av kompetensen olika. Fanns det många elever med flerfunktionsnedsättning på grundsärskolan så innebar det ett större behov av till exempel sjukvårdsutbildning. Några elevassistenter, lärare och rektorer beskriver att det är viktigt att elevassistenterna har en personlig lämplighet och ett intresse för eleverna för att kunna utföra sitt arbete. Detta är även något som Butt (2018) poängterar i sin studie där det verkade som om de personliga egenskaperna väger tyngre än den formella utbildningen. Anderson och Östlund (2019) beskriver att samarbetet mellan läraren och elevassistenten är viktigt trots att elevassistenterna inte har relevant kompetens och utbildning. Det framkom av några respondenter att grundsärskolan inte skulle klara sig utan elevassistenterna. Att lärarna anser att elevassistenterna är viktiga är något som Anderson och Östlund (2019) också tar upp i sin studie. De anser att samarbetet mellan

elevassistenterna och läraren är en viktig faktor i grundsärskolan. Det största hindret för att det ska finnas ett bra samarbete är att det inte finns tid för planering mellan yrkesgrupperna.

Planering

Planeringstiden som elevassistenterna har tillgång till varierar mellan skolorna. Elevassistenterna har ingen egen planeringstid, en lärare poängterar att om någon elev var sjuk så kunde det öppna upp för att elevassistenterna fick tid att planera. Den schemalagda planeringstiden som finns på skolorna är annars tillsammans med läraren. Antalet minuter varierar och är allt ifrån 30–90 minuter i veckan. Att på 30 minuter hinna gå igenom veckan, planering av undervisning samt diskutera och komma fram till hur arbetet med eleverna ska gå till är omöjligt. Brist på planeringstid mellan lärarna och elevassistenterna är något som Symes och Hymphrey (2011) är oroliga för. De menar att delaktigheten och kvaliteten ökar om personalen har gemensam planeringstid. Både lärare och elevassistenter nämner att det blir en hel del ”korridorssnack” mellan rasterna och lektionerna för att få information. En lärare var inte så nöjd med att det fanns så lite planeringstid, hon beskrev att risken att prata över elevernas huvud blir tyvärr större. Att olika anpassningar av undervisningen och aktiviteterna sker i stunden är något som Symes och Hymphrey (2011) är oroliga för då det inte går att konstatera vilken effekt elevassistenterna har i elevernas undervisning.

Teori -och Metoddiskussion kring huvudstudien

Vi hade från början svårt att hitta teorier som anknöt till vår empiri. Vår tanke var först att använda sociokulturell teori i någon form. Efter hand insåg vi att en annan teori behövdes. Vi landade i organisationsteori och professionsteori som väl passade vårt syfte då mycket handlade om skolans organisation och elevassistentens yrkesroll. Längre in i studien insåg vi att en tredje teori behövdes för att skapa förståelse för elevassistentens situation. Vi valde då att utgå även från KASAM. Att använda sig av ett bekvämlighetsurval samt ett snöbollsurval tror vi bidrog till att vi fick många respondenter. Vi tror även att vår personliga kontakt i mailform gjorde att vi fick fler respondenter. Vi valde att intervjua samtliga respondenter som visade intresse men inte var tillfrågade från början. Detta kändes etiskt korrekt. Att använda sig av kvalitativ forskning relevant för studien då vi var ute efter respondenternas erfarenheter och syn på elevassistenters yrkesroll. Kvale

och Brinkman (2014) skriver att den kvalitativa forskningsintervjun vill förstå respondenternas synvinkel och utveckla mening ur deras erfarenheter. Att använda semistrukturerade intervjuer upplevdes som en bra metod för att få svar på syftet och frågeställningarna. Under intervjuerna fick vi möjlighet att ställa följdfrågor eller be respondenterna utveckla sina svar. Vi upplevde det som positivt att vara två som intervjuade. Även om det var en som ledde intervjuerna kändes det bra att den andra kunde inflika och komma med följdfrågor. Vi valde att använda oss av en intervjuguide, vilket vi upplevde som bra då vi visste att vi hade något att luta oss tillbaka på. Intervjuguiden öppnade även upp till att vi kunde ställa följdfrågor till respondenterna (Bryman, 2011). Vi var noga med att de respondenter som var intresserade av att bli intervjuade i grupp blev intervjuade tillsammans med de som hade samma yrkesroll. Att använda sig av gruppintervjuer bidrog till att vi sparade tid (Bryman, 2011), då vi fick in fler svar på våra frågor samtidigt. En nackdel med gruppintervjuer kan vara att respondenterna ibland pratar samtidigt vilket bidrar till att det kan blir svårt att tyda vad som sägs. Det kan även finnas en risk att några respondenter i gruppen bara håller med vad de andra respondenterna berättar istället för att bidra med sina egna tankar och erfarenheter. Att inte bara inrikta sig i en kommun eller utifrån en yrkesroll tyckte vi bidrog till att studien fick en större bredd och trovärdighet. Intervjuerna spelades in vilket gav oss en större förståelse till hur och vad respondenterna svarat. Att använda sig av inspelning gav oss som intervjuare en större möjlighet att ha fokus på det som respondenterna ville berätta. Detta i sin tur bidrog till att vi kunde ställa följdfrågor och inte blev distraherade av att skriva ner respondenternas svar (Bryman, 2011). Precis som Bryman (2011) tar upp så upplevde vi att intervjupersonerna är mer villiga att prata när intervjun nästan är slut eller när diktafonen är avstängd. Bryman menar att det kan vara en vinst att låta diktafonen vara på samtidigt som intervjun avslutas. Vi valde att transkribera intervjuerna från skola ett ordagrant för att hitta specifika teman. Att färgkoda teman gjorde att vi upplevde bearbetningen mer lättarbetad. De andra intervjuerna gjorde vi i form av meningskoncentrering där vi lyssnade och skrev ner det väsentliga av respondenternas svar till kortare formuleringar utifrån förutbestämde teman (Kvale & Brinkmann, 2014). Detta gjorde att vi sparade tid och samtidigt kunde fokusera på syftet med studien. Vi tror inte att vi hade fått lika mycket empiri om vi använt oss av enkäter då vi kan anta att respondenterna inte hade svarat lika ingående på frågorna. Vi funderade även på att använda observationer men kom fram till att det skulle krävas

många observationstillfällen för att få ett rättvist underlag för att få fram empiri kring elevassistentens förutsättningar att utföra undervisning. För att få en djupare förståelse och kunskap kring elevassistentens arbetsuppgift valde vi att granska deras uppdragsbeskrivning. Detta gav oss en förståelse kring hur elevassistentens arbetsuppgifter tydliggörs i grundsärskolans organisation.

Metoddiskussion kring förstudien

Vi valde att göra en förstudie med hjälp av mentimeter för att få fram fakta kring elevassistenter som arbetar på en grundsärskola. Mentimeter är ett digitalt verktyg för att göra undersökningar, frågesporter och liknande. Att använda mentimeter var ett fungerande sätt att snabbt få fram fakta och svar på olika frågor. I förstudien ingick 14 frågor som bestod av öppna och slutna frågor. Det framkom att elevassistenterna gärna ville skriva mer än vad som gick under de öppna frågorna, vilket kan ha påverkat resultatet. Någon av elevassistenterna efterlyste att kunna kryssa i mer än ett svarsalternativ, t.ex. på frågan om vem som ger feedback. Att elevassistenterna inte kunnat svara på det sätt de önskat kan ha påverkat resultatet vi fått fram. Efter att elevassistenterna svarat på frågorna fick vi en kort feedback kring frågorna. Efter att tiden för frågorna var slut fick respondenterna ett par minuter på sig att lägga till svar där de kände att tidsbrist funnits. En respondent tyckte att vi skulle förtydliga en fråga då hon upplevde att den var svårtolkad. Synpunkterna som kom fram tog vi med oss när vi skrev frågorna till intervjuguiden. Det var 15 stycken elevassistenter som deltog i undersökningen. Det framkom att elevassistenterna inte svarade på alla frågor då de ibland kände att tiden inte räckte till eller att de glömde svara på frågan inom tidsramen. I efterhand inser vi att tidsramen skulle varit längre. Trots allt är vi nöjda med insamlingen av data. På mycket kort tid fick vi in många svar. Vi tror att vi fick in mer svar än om vi exempelvis skickat ut en enkät eller bett respondenterna svara på varsitt tomt papper.

Specialpedagogiska implikationer

Elevassistentens yrkesroll och dess förutsättningar att utföra undervisning i grundsärskolan är enligt oss viktigt att belysa. Då vi själva arbetar i en grundsärskola där elevassistenterna utför olika former av undervisning är det intressant att forska vidare kring hur det ser ut på andra grundsärskolor. Östlund (2017) beskriver att det finns väldigt

lite forskning kring elevassistenter som yrkesroll i de nordiska länderna. Den forskning vi har hittat behandlar till stor del elevassistenter som är verksamma i grundskolan. När vi berättat om vårt syfte med studien har personer med kännedom om verksamheten där elevassistenter verkar visat ett stort intresse för studien. Detta innebär förhoppningsvis att vårt arbete kommer läsas av de människor som är intresserade av elevassistentens yrkesroll och deras förutsättningar att vara delaktiga i elevernas undervisning. Det framkom även i vår studie att lärarna och rektorerna gärna såg att elevassistenterna hade någon form av pedagogisk kunskap. Kanske något som bör diskuteras vidare. Elevassistenterna som arbetar på en grundsärskola bör kanske gå någon form av introduktionsutbildning. Organisatoriskt anser vi att rektorerna på grundsärskolan borde använda sig mer av speciallärares kunskaper kring att utföra olika former av handledning. Om elevassistenterna får tid för handledning tillsammans med en speciallärare skulle elevassistenterna få svar på frågor som berör till exempel kommunikation, anpassningar och andra pedagogiska frågor. Om speciallärares skulle få möjlighet att möta elevassistenterna utifrån deras kunskaper och erfarenheter skulle elevassistenterna troligtvis utvecklas i sin yrkesroll. Då elevassistenterna ökar sin kompetens i sitt yrke kommer förmodligen elevernas möjligheter att inhämta kunskaper samt nå sina mål öka. Vi önskar att vårt examensarbete kan bidra till olika diskussioner mellan de olika yrkesrollerna som finns på grundsärskolan. Vi hoppas även att denna rapport bidrar till att elevassistenterna får förutsättningar att utföra sitt uppdrag tillsammans med speciallärares. Som blivande speciallärare kommer vi ha nytta av studien då vi har förståelse för vilka förutsättningar som behövs för elevassistenter att utföra sitt uppdrag. Vi vet betydelsen av gemensam planeringstid och vikten av samarbete och handledning för att eleverna ska nå sina mål.

Fortsatt forskning

Efter att ha intervjuat respondenterna framkommer det att studiens syfte berör många yrkesroller i skolan. Det blev synligt under intervjuerna att skolan inte skulle klara sig utan elevassistenterna. Att forska vidare om elevassistenternas yrkesroll känns aktuellt då det även framkom att det finns ett begränsat urval av vetenskapliga artiklar som berör elevassistentens yrkesroll, framförallt artiklar som berör de elevassistenter som arbetar i grundsärskolan inriktning ämnesområden. Det skulle vara intressant att undersöka vilka skillnader det är på arbetsuppgifterna utifrån om elevassistenter arbetar i en grundsärskola

där eleverna läser ämnen eller ämnesområden. Utifrån intervjuerna framkom det att det var bra om elevassistenterna hade någon form av pedagogisk utbildning. Det väcker ett intresse att undersöka hur eleverna på en grundsärskola påverkas om elevassistenterna har eller inte har någon pedagogisk utbildning? Det skulle även vara intressant att fördjupa sig i om rektor, lärare och assistenter i skolans organisation ser elevassistenternas yrkesroll som en profession.

Slutord

Elevassistenternas utbildning varierar, flertalet har en barnskötarutbildning. Rektorer menar att barnskötarutbildning är bra, men att det i vissa fall fungerar bra med en vårdutbildning då verksamheten är i behov av mycket omsorgsverksamhet, detta nämner även lärare. Lärarna önskar dock att fler elevassistenter har pedagogisk kunskap. Elevassistenterna nämner själva att personlig lämplighet är viktigt för att arbeta som elevassistent och får medhåll av rektorer. Samtliga rektorer upplever att elevassistenterna inte ofta efterfrågade eller kom med förslag på utbildningar som de ville gå, det var oftast ledningen som fick föreslå olika kompetensutvecklingsmöjligheter, medan samtliga elevassistenter upplevde att det var rektorernas ansvar att erbjuda och ge elevassistenterna möjligheter till kompetensutveckling. Om uppdragsbeskrivningar finns och används är svårt att uttyda. Vi upplever att någon form av uppdragsbeskrivning kan vara relevant för att tydliggöra elevassistenternas uppdrag. Samtliga yrkeskategorier anser att elevassistenters främsta uppgift är att stödja och stötta eleverna i deras skoldag. Nästan alla respondenter menar att elevassistenter utför undervisning i någon form. Alla är samtidigt noga med att påpeka att det är läraren som planerar och är ansvarig för undervisningen. Som tidigare nämnt är bristen på planeringstid ett hinder och en källa för oro. Både elevassistenter och lärare upplever det frustrerande att inte ha mer gemensam planeringstid. Det finns inte tid för pedagogiska genomgångar eller att dela med sig av erfarenheter och kunskap vilket vi upplever oroväckande då vi som speciallärare ska ansvara för elevernas undervisning och utbildning. Är det etiskt riktigt att låta elevassistenter utföra undervisning i grundsärskolan utan lämpliga förutsättningar som planeringstid och handledning då det krävs att man från den 30/6 2021 ska vara utbildad speciallärare för att undervisa i grundsärskolan? Som avslutning konstaterar vi att elevassistenter har ett komplext uppdrag och vi skulle inte klara oss utan dom.

Referenser

- Abbot, A. (1988). *The system of professions: an essay on the division of expert labor*. Chicago: University of Chicago Press.
- Abbot, L., McConkey, R., & Dobbins, M. (2011). Key players in inclusion: are we meeting the professional needs of learning support assistants for pupils with complex needs? *European Journal of Special Needs Education*, 26(2), 215–231. DOI:10.1080/08856257.2011.563608.
- Anderson, L., & Östlund, D. (2019). Swedish special needs teachers' views on their work and collaborations in education for students with intellectual disabilities. *The New Educational Review*, 57(3), 225-235. DOI: 10.15804/tner.2019.57.3.18.
- Antonovsky, A. (1987). *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och kultur.
- Antonovsky, A. (1991). *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och kultur.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2. [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Butt, R. (2018). Pulled in off the street' and available: what qualifications and training do Teacher Assistants really need? *International Journal of Inclusive Education*, 22(3), 217–234. DOI: 10.1080/13603116.2017.1362478.
- Eriksson-Zetterquist, U., Kalling, T., & Styhre, A. (2015). *Organisation och organisering*. (4., uppdaterade uppl.) Stockholm: Liber.
- Examensordning för speciallärarexamen* (SFS 2011:186). Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Fransson, O., & Jonnergård, K. (2009). Om professioners teori och praktik. I O. Fransson, & K. Jonnergård (Red.), *Kunskapsbehov och nya kompetenser: Professioner i förhandling* (s.7-19). Stockholm: Santérus Academic Press.
- Haycock, D., & Smith, A. (2011). To assist or not to assist? A study of teachers' views of the roles of learning support assistants in the provision of inclusive physical education in England. *International Journal of inclusive education*. 15(8), 835–849. DOI:10.1080/13603110903452325.
- Johansson, L. (2019). *Elevhälsan i den nya skollagen: handbok för skolans personal*. (Tredje upplagan). Stockholm: Nordstedts Juridik.
- Kinge, E. (2000). *Empati hos vuxna som möter barn med särskilda behov*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Lindberg, C., Eddib, T., & Valsö, M. (2019). *Värsta bästa jobbet: att arbeta som resurs för elever med autism och adhd*. (Första upplagan). Stockholm: Gothia fortbildning.
- Martin, T., & Alborz, A. (2014). Supporting the education of pupils with profound intellectual and multiple disabilities: The views of teaching assistants regarding their own learning and development needs. *British Journal of Special Education*, 41(3), 309-327. doi:10.1111/1467-8578.12070.
- Skollag* (SFS 2010:800). Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan: Reviderad 2018*. (4 uppl.) Stockholm: Fritzes
- Skolverket (2019). Lärarlegitimation och förskollärarlegitimation. Hämtad 2019-12-10, från <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/lararlegitimation-och-forskollararlegitimation/regler-och-krav-for-lararlegitimation/larar--och-forskollararlegitimation-och-krav-for-att-fa-undervisa>
- Swärd, A., & Florin, K. (2014). *Särskolans verksamhet: uppdrag, pedagogik och bemötande*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Symes, W., & Humphrey, N. (2011). The deployment, training and teacher relationships of teaching assistants supporting pupils with autistic spectrum disorders (ASD) in mainstream secondary schools. *British journal of special education*, 38(2), 57-64. DOI: 10.1111/j.1467-8578.2011.00499.x.
- Taylor, F. W. (1911). *The principles of scientific management* New York: Harper.
- Watson, D., Bayliss, P., & Pratchett, G. (2013). Pond life that 'know their place': exploring teaching and learning support assistants' experiences through positioning theory. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 26(1), 100–117. DOI:10.1080/09518398.2011.598195.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>.
- Wolvén, L. (2000). *Att utveckla mänskliga resurser i organisationer: om ledarskap, organisering, kultur och kompetens*. Lund: Studentlitteratur.
- Östlund, D. (2017) Elevassistenter: En möjlighet eller ett hinder för elevers inkludering och delaktighet *Specialpedagogik*, 3-4, 106-117.

Östlund, D. (2012). *Deltagandets kontextuella villkor: fem träningskoleklassers pedagogiska praktik*. (Doktorsavhandling, Malmö högskola, Malmö). Hämtad från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:571918/FULLTEXT01.pdf>.

Bilagor

Bilaga 1

Fakulteten för
lärarutbildning

På specialpedagog- och speciallärarprogrammet vid Högskolan Kristianstad skriver studenterna ett självständigt arbete under sin sista termin. I detta arbete ingår att göra en egen vetenskaplig studie med utgångspunkt i en forskningsfråga som kommit att engagera studenterna under utbildningens gång. Till studien samlas ofta material in vid olika verksamheter, i form av t.ex. intervjuer, enkäter och observationer. Ansvarig för dina personuppgifter är Högskolan Kristianstad. Enligt EU:s dataskyddsförordning har du rätt att kostnadsfritt få ta del av de uppgifter om dig som hanteras i studien, och vid behov få eventuella fel rättade. Det självständiga arbetet motsvarar 15 högskolepoäng. När detta har blivit godkänt publiceras det i databasen DIVA

<https://www.hkr.se/om-hkr/organisation/laranderesurscentrum/publicering/>

Malmö 2019 09 12
Missivbrev

Hej!

Vi heter Ania Christensson Nordlöf och Torbjörn Mattisson och studerar för närvarande sista terminen på speciallärarprogrammet på Högskolan Kristianstad. Vi läser inriktning utvecklingsstörning och kommer att ta examen som speciallärare i januari 2020. Båda arbetar i grundsärskolan i skolområde autism i Malmö/Oxie. Ania är grundlärare med inriktning fritidshem och lärare i hemkunskap och idrott. Torbjörn är fritidspedagog och idrottslärare.

Tillsammans planerar vi att genomföra en intervjustudie i tre skolor i tre olika kommuner där vår förhoppning är att skolledare, speciallärare och elevassistenter tackar ja till att delta i en intervju. Temat och fokus för intervjuerna är "Elevassistenter som utförare av undervisning".

Intervjun kommer att utföras av någon av ovanstående och beräknas ta ca 30 minuter i anspråk. Om ni som respondenter ger er tillåtelse ser vi gärna att intervjuerna spelas in. Det insamlade materialet kommer endast att hanteras av Ania, Torbjörn och deras handledare Lotta Anderson.

Vi kommer att följa Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, vilket innebär att:

- Varje deltagare kommer att tillfrågas inför materialinsamlingen och har möjlighet att avböja medverkan i studien.
- Varje deltagare har rätt att avbryta sin medverkan när som helst, utan några negativa konsekvenser.
- Deltagarna och verksamheterna kommer att aidentifieras i det färdiga arbetet.
- Materialet kommer enbart att användas för aktuell studie och kommer att förstöras när denna är examinerad.

Vill du läsa mer om Vetenskapsrådets forskningsetik hittar du en länk här:

<https://www.vr.se/utlysningar-och-beslut/villkor-for-bidrag/att-forska-etiskt.html>

Efter godkänd examination kommer rapporten att publiceras på HKRs databas DIVA.

Med vänlig hälsning

Ania Christensson Nordlöf

Torbjörn Mattisson

ania.nordlof0098@stud.hkr.se

torbjorn.mattisson0040@stud.hkr.se

Ansvarig handledare:

Lotta Anderson

Högskolan i Kristianstad:

www.hkr.se

044-2503000

Tack för din medverkan !

Ania och Torbjörn

Bilaga 2

Samtyckesblankett

Du tillfrågas härmed om att delta i en intervjustudie för att undersöka vilka förutsättningar elevassistenterna får för att kunna genomföra undervisning i grundsärskolan. Temat och fokus för intervjuerna är "Elevassistenter som utförare av undervisning". Denna studie ingår i ett självständigt arbete som Ania Christensson Nordlöf och Torbjörn Mattisson kommer att skriva i sin speciallärarutbildning. Under studiens gång utgår vi från Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, vilket innebär att: du som respondent kommer att aidentifieras, materialet kommer endast användas till den aktuella studien och det insamlade materialet kommer att förstöras så fort studien är examinerad. Som respondent har du möjlighet att avbryta ditt deltagande när du så önskar.

Vid frågor går det bra att höra av sig till oss

Ania Christensson Nordlöf

ania.nordlof0098@stud.hkr.se

Torbjörn Mattisson

torbjorn.mattisson0040@stud.hkr.se

Jag har härmed tagit del av ovanstående information och godkänner mitt deltagande till denna studie.

Ort

Datum

Namnteckning

Namnförtydligande

Skolledare

1. Hur många utbildade speciallärare arbetar på denna grundsärskolan?
2. Hur många elevassistenter arbetar på denna grundsärskolan?
3. Utför elevassistenter undervisning på din skola?
4. Hur ser du som skolledare på att elevassistenter utför undervisning?
5. Anser du som skolledare att en elevassistent kan utföra en likvärdig utbildning som en speciallärare?
6. Hur kan du som skolledare se till att elevassistenter får adekvat utbildning för att utföra undervisning?
7. Vilken utbildning anser du att elevassistenter bör ha för att utföra undervisning?
8. Vilka kunskaper tycker du elevassistenten behöver för att kunna göra ett bra arbete och kunna utveckla eleverna?
9. Har elevassistenterna på skolan blivit erbjuden fortbildning?
10. Om ja, vad för utbildning, hur ofta?
11. Har elevassistenterna en arbetsbeskrivning/uppdragsbeskrivning?
12. Om ja, hur ofta går ni igenom den?
13. Vad anser du som skolledare att elevassistentens huvudsakliga uppgift är?
14. Står det i elevassistentens arbetsbeskrivning att de ska utföra undervisning?
15. Kan det hända att uppdragsbeskrivningen ändras eller uppdateras?
16. Om ja, hur får elevassistenterna ta del av detta?
17. Läser eleverna på skolan ämne eller ämnesområden?

Lärare

1. Vad har du för utbildning?
2. Vad är du anställd som
3. Vad är din huvudsakliga arbetsuppgift?
4. Upplever du att elevassistenterna på skolan utför undervisning?
5. Om ja, på vilket sätt
6. Hur ser du som speciallärare/ specialpedagog på att elevassistenter utför undervisning?
7. Vilken utbildning anser du att elevassistenter bör ha för att utföra undervisning?
8. Vilka kunskaper tycker du elevassistenten behöver för att kunna göra ett bra arbete och kunna utveckla eleverna?
9. Känner du som speciallärare/ specialpedagog ansvar för att elevassistenterna får utbildning för att kunna utföra undervisning?
10. Vad anser du att elevassistentens huvudsakliga uppgift är?
11. Upplever du att det finns tid att handleda elevassistenterna om det skulle behövas?
12. Är elevassistenter delaktiga i planering av undervisning på denna skolan?
13. Är elevassistenter delaktiga i utvärdering av undervisning på denna skolan?
14. Anser du att en elevassistent kan utföra en likvärdig utbildning som en speciallärare?
15. Hur kan elevassistenter få en adekvat utbildning för att utföra undervisning?

Elevassistenter

1. Hur länge har du arbetat som elevassistent?
2. Vad har du för utbildning?
3. Vad anser du vara din huvudsakliga uppgift som elevassistent?
4. Utför du undervisning för eleverna på skolan?
5. I vilken utsträckning upplever du att elevassistenterna på skolan utför undervisning?
6. Hur ser du på att elevassistenter utför undervisning för elever på grundsärskolan?
7. Har du fått ta del av en arbetsbeskrivning för ditt uppdrag?
8. Om ja, när och hur ofta?
9. Står det i din arbetsbeskrivning att du ska utföra undervisning?
10. Är du delaktig i planeringen för elevernas undervisning?
11. Om ja på föregående fråga: på vilket sätt är du delaktig?
12. Deltar du i utvärdering av elevernas undervisning?
13. Om ja på föregående fråga: på vilket sätt är deltar du i utvärderingen?
14. Vilken utbildning anser du att elevassistenter bör ha för att utföra undervisning?
15. Anser du att du har tillräckligt med kompetens för att utföra ditt uppdrag som elevassistent?
16. Har du blivit erbjuden kompetensutveckling under tiden du arbetat här?
17. Om, ja hur ofta?
18. Får du feedback på genomförd undervisning?
19. Om, ja av vem?
20. Hur ser du som elevassistent på att utföra undervisning?
21. Vem tycker du ansvarar för att du som elevassistent får utbildning för att kunna utföra undervisning?